

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VIII. MÁTYÁS-TÉR 17. SZÁM
TELEFON: 1-363-6L.SZERKESZTI:
KECSKEMÉTI VILMOSELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ
FÉLÉVRE 10 PENGŐ

Békesség sátra

Békétlen világban, a sötét szenvedélyek kavargó örvényében Izrael minden népek között a békéért imádkozik. Talán soha nem teltek az év fenséges ünnepei oly szorongó, aggodalmas érzések között, mint ebben az esztendőben. Ha van emberközösség, mely a ma során érezheti az emberiség legfájdalmasabb kincseinek, a békének, a műveltség nagy művének veszélyeztetett művét, úgy a zsidóság ez

Izrael lelke ma a béke megtartásáért imádkozik a Mindenhatóhoz. S ez nem politikai hitvallás, hanem erkölcsi és vallási tanúságtétel. Nincs világszerte egységes zsidó-politika, csak egységes zsidó hit, zsidó vallás van: a zsidók világszerte hűséges és munkás polgárai azoknak a nemzeteknek, melyeknek körében élnek, s a kapocs, mely az országhatárokon túl összefűzi őket a hit, az egyetemes erkölcs alapkövét tevő zsidó moralitás köteléke. Ha van zsidó „összeesküvés”, mely világszerte egységbe fűzi az egyes országok zsidóit, úgy ez a tiszta erkölcsiség az Egyisten-hit „összeesküvése” — nyílt összeesküvés, melynek összes tételi évezredek ott fekszenek az emberiség asztalán. Mózes Tórájában s a próféták könyveiben.

S a csendes zugok, melyekben meghúzódik a zsidó szövetkezés, a Békesség Sátrai. Izrael nem kíván mást, csak békességet. Békét, hogy dolgozhassék a nemzetek javára, melyeknek javáért munkát és életet áldoz. Békét, hogy világszerte épségben maradjanak az emberszeretet és testvériség eszméi, melyeknek hirdetése létének végső alapja. Békét, hogy vissza ne zuhanjon az emberiség a barbárság sötét korszakába, melynek éjszakáját először Izrael prófétái oszlatták el ébresztő szavukkal. Talán sohasem hangzottak el a mostanihoz hasonló bensőséggel, a mostaninál mélyebb sorszerűséggel Izrael hajlékaiban a szavak: „És terjeszd ki fölénk Békességed sátorát.” Izrael imádsága ma a sötét gondoktól emésztett emberiség reménye.

Fellebbezés a világ lelkiismeretéhez

Irta: Dr. Kecskeméti György

Hertz londoni főrabbi ünnepi nyilatkozata hatalmas fellebbezés a világ lelkiismeretéhez a hazug és elvakult vádakkal szemben, melyekkel a zsidóságot illetik azok, akik politikájukat gyűlölet szításával és az elégedetlenségnek a gyöngék irányában való levezetésével akarják alátámasztani.

Erre a tiltakozásra szükség volt a megrágalmazott zsidóság és az egyetemes emberi igazságosság nevében. De mily szomoró, mily megalázó, hogy ilyen ügyben, ilyen vádak ellen a zsidóságnak védekeznie kell!

Mindenki, akinek még esőppnyi érzéke van igazság és tények iránt, tudja, hogy e vádak alapja egyedül a gyűlölet. Nem az oroszországi bolsevizmus vezető köreire vonatkozó statisztikai adatgyűjtés előzte meg a kijelentést, hogy e vezető körök „98 százaléka” zsidó; ez az adatgyűjtés nem történt meg, s ha megtörtént volna, nem kilenvennyolc, de még kilenc százalék zsidót sem mutatott volna ki Lenin és Stalin országának mai politikai vezetői között. A pontos számot nem is lehetne megállapítani, hisz ehhez oly adatok birtokára volna szükség, melyekről Szovjetországnak nem is vezetnek statisztikát; annyi azonban bizonyos, hogy a látszólag oly esalhatatlannul biztos 98 százalékról szóló adat képtelenség. A népbiztosok számából, akik közül mindössze kettő zsidó, következtetni lehet a többi vezetők vallási vagy „faji” szempontból való megoszlására, amivel persze nem tettünk semmi matematikai pontosságú megállapítást. Mínt hogy statisztika e kérdésről nincs, minden látszólag

statisztikai vagy statisztikai formába öltötött megállapítás szédelgés.

Egy azonban bizonyos és kétségbevonhatatlan. Hogy valamely csoport egy államban uralkodó helyet foglal-e el, azt kétségtelenül meg lehet állapítani az illető csoport általános helyzetéből. Ha a több mint kétmilliónyi orosz zsidóság helyzetét vesszük szemügyre, meg kell látnunk, hogy helyzetük ma a legnyomorultabb; legszélesebb rétege, a kereskedőréteg egzisztenciáját veszítette, kisiparossága üldözött burzsuoisztállá süllyedt; vallásgyakorlata, mely a zsidóság önálló létének egyetlen alapja, ellenséges propaganda és üldözés tárgya; s ha az összes társadalmi, gazdasági és politikai tényezőket szemügyre vesszük, melyek az orosz zsidóság helyzetét meghatározzák, úgy egyetlen eredményként azt szűrhetjük le, hogy a világ zsidóságának ez a hatalmas ága pusztulás előtt áll, s e pusztuláson nem változtat az sem, hogy a bolseviki vezetők és hivatalnokok között zsidók is vannak. Az orosz zsidóság maga nem, hogy nyert és emelkedett volna a bolseviki forradalommal, de attól számítva feltartóztathatatlannul pusztulásának kezdetét.

Vagy beszéljünk talán arról a képtelenségtől, mely a spanyolországi polgárháborút is a zsidók nyakába szeretné varrni? Spanyolországból több, mint négyszáz évvel ezelőtt kiűzték a zsidókat, s a páriók vezetőségében, melyek most véres küzdelmet folytatnak a szerencsétlen ország politikai birtokáért, egyetlen zsidó sinesen. De minek is harcolnánk a nyilvánvaló rosszhiszeműség

vádjai ellen? Hisz kétségtelen, hogy nem a zsidóság „bűneire” volt válasz mindez a vád, hanem ellenkezésképp, a gyűlölet talált magának utólagos igazolást a koholt vádakban. Ugyanoly határozottsággal, amint a zsidóságot a bolsevizmusért teszik felelőssé, benne láthatnák a kapitalizmus főtámasszát is; nemzetközisége mellett szemére vehetik a nacionalista békétlenségét; mindent, amit éppen gáncsolni akarnak, hisz a gyűlölet könnyen talál igazolást.

A szörnyű csak az, hogy mindent ma bizonygatni kell —, hogy a tömegek egészséges ítélete nem száll szembe a nyilvánvalóan hazug ferdítések légijával. A zsidóságnak azonban védekeznie kell; bármennyire elszomorítóan is érzi a rosszhiszemű hazugság elleni küzdelmet, vállalnia kell, mert senki sem számíthat arra, hogy az igazság magától fog diadalmaskodni. Talán később megint lesz idő, mely undorral vegyes csodálkozást fog érezni azon, hogy valamikor ilyen vádak, ezen a szellemi és erkölcsi nívón, komoly hatóerő voltak a népek életében.

Óvás

a zsidóság becmérlése ellen

Jómkippur előestéjén dr. H. I. Herz, Nagybritannia magyar születe sű chief rabbija tiltakozó nyilatkozatot tett közzé a zsidóság becmérlése ellen, melynek újból hangot adott a nürnbergi pártgyűlés. Az ünnepélyes óváshoz a világ számos nagyobb zsidó vallási közösségének lelkipásztorai is csatlakoztak.

— Felemeljük szavunkat — mondja az „Óvás” — szent vallásunknak becmérlése ellen. Az emberi lelkiismerettel és igazsággal teljesen összeférhetetlen az, hogy tizenhétmillió emberi lény, a világ négy tájába szétszórva, szenvedjen büntetést néhány orosz férfi tetteiért; tekintet nélkül arra a tényre, hogy ezek a férfiak végleg elszakadtak a zsidóságtól és őseik vallásától. Hamis az a vád is, hogy a „Szovjet és Paraszt Köztársaság vezetőinek 98 százaléka zsidó”; a külön szovjetköztársaságoknak elnökei és a népbiztosok összesen tizenkilencen vannak, ezek közül pedig csupán kettő zsidó születésű. Ami a bolsevizmusnak hatalomra jutását illeti, még nem ment fele-

désbe, hogy ez csak azáltal vált lehetővé, hogy a német vezérkar 1917-ben megengedte, hogy Lenin Németországon keresztül utazzék, azért, hogy Oroszországba beoltsa a kommunista eszmét és ily módon annak katonai ellenállását aláaknázza.

— Alaptalanok és tarthatalanok továbbá azok a fantasztikus állítások, amelyek a zsidóságot teszik felelőssé a spanyolországi szörnyű vérontásért mindkét oldalon a most folyó tragikus küzdelemben. Ez a rémes vád nyilván arra van szánva, hogy mindenütt a legalacsonyabb szenvedélyeket gyújtsa fel a

zsidók ellen.

— Ezek ellen a rágalmak ellen óvó szavunkat ünnepélyesen felemeljük. Vallásunk nem a rombolásnak, hanem az emberi közösség legmagasabb erkölcsi elveinek forrása.

— Izrael gyakran volt letiporva, de sohasem maradt remény és bátorság nélkül, amit neki a hit adott. Izraelnek erős vára a rágalom ellen az igazságosság szent Isteneben való hit, aki egyedül képes a gonoszság által megvakítottak sziveit megtisztítani és szeméiket az emberek közötti testvériség és igazságosság szent eszméje felé irányítani.

ZSIDÓ VILÁGKRÓNIKA

Vérvádper Angliában.

Első ízben történt meg az angol igazságszolgáltatás történetében, hogy vérvád miatt emelt vádat az ügyészség. A vádlott Arnold Spencer Leese, a The Fascist című folyóirat szerkesztője; ugyancsak vádat emeltek a lap előállító nyomdász, Whitehead ellen is. A vád az volt, hogy a Fascist számos cikkben gyűlöletet igyekezett kelteni Ófelsége zsidó alattvalói iránt és cikkei arra irányultak, hogy a közrendet zavarják.

A pert a londoni esküdtszék előtt folytatták le. Az elnök figyelmeztette az esküdteket, hogy függetlenül minden politikai meggyőződéstől, kizárólag arról döntsenek, sikerült-e a vádban szereplő tényállításokat bizonyítani.

Leese könyvek és cikkek halmazával igyekezett bizonyítani, hogy az összes általa hangoztatott zsidóellenes állítások már régebben is nyilvánosság elé kerültek, anélkül, hogy ebben bárki büntetendő cselekményt látott volna. Ő maga csupán a zsidókkal szemben követendő helyes politikát igyekszik belevinni az angol közvéleményre. Ez a politika a zsidók „elszigetelésére” irányul. A vádlott szerint a világ összes zsidóit Madagaszkár szigetén kellene koncentrálni, amely területet a zsidók pénzrel váltanák meg, azontúl pedig halálbüntetés alá esnék minden zsidó, aki másutt mutatkoznék. Leese azonban tagadta, hogy a zsidók iránti gyűlölet vezetne elgondolásában.

Az esküdtek két pontban bűnösnek mondták ki Leest s a bíróság hatónapi fogházra ítélte. A nyomdász húsz font pénzbüntetést kapott. Az elnöki zárkoso hangúlyozta, hogy Leese cikkei alkalmasak voltak a zsidók elleni gyűlölet felkeltésére, különösen egyes állításai, mint például a vérvád hiteles-

ségének hangoztatása és az a követelés, hogy a zsidókat sterilizálni, vagy az országból kiűzni kellene. A félévi ítélet, mondotta az elnök, majd módot ad a vádlottnak, hogy a polgári béke megővésének szükséges voltáról elmélkedjék.

A palesztinai helyzet.

Palesztinában még mindig nem állt helyre a nyugalom és nem szűnt meg a nacionalista izgatás. Az arab nacionalisták most a sztrájk helyett a zsidóellenes bojkott jelszavát adták ki, de nem szűnt meg az erőszakos ellenállás politikája sem. A szíriai arab szélső nacionalisták vezére, Fanzí Kankji, egy nyilatkozatában kilátásba helyezi, hogy fegyveres arab bandák fogják lehetlenné tenni, az angol politika folytatását és kikényszeríteni a zsidó bevándorlás megszüntetését.

Az angol kormány egyelőre nem léptette életbe a hadiállapotot, hanem megelégedett a csapatok létszámának lényeges emelésével. Amennyiben a helyzet súlyosbodnék, számolnak a hadiállapot kihirdetésével is. A gyarmatiügyi minisztérium hirdetményt tett közzé, amelyben szabályozza a Palesztinába kiküldött vizsgálóbizottság előtti tanúságtétel módozatait és meghatározza azokat a kérdéseket, melyekkel a bizottság foglalkozni fog. Ezek: 1. a zavargások mélyebb okai. 2. A Palesztina-mandátum végrehajtásának módja, különös tekintettel a mandátumot gyakorló hatalomnak a zsidókkal és az arabokkal szemben fennálló kötelezettségeire. 3. Van-e ok panaszra zsidók vagy arabok részéről a mandátum helyes végrehajtása tekintetében?

A hangulat még mindig feszült és jogosult a kérdés, hogy a vizsgálóbizottság kiküldése és munkálatai elegendők lesznek-e a belső béke helyreállítására.

„Propagandacélokra 200 pengő“!

Szeuzációs „snóderolás“ Rós-hasónó másodnapján a Dohány-utcai főtemplomban — Stern Samu nem akar 70.000 választót Pesten. — Alcazar védői a budai fuzió fronton

A budai egyesült és nem egyesült fuziók (könnyű nekik egyesülni: olyan kevesen vannak, hogy Nagy Andor született keresztényekkel vattáza őket!) régóta érezték, hogy a mai nagy világszenzációk — spanyol beháború, a különböző frankok leértékelése stb. stb. — közepette nekik is valami szórnyú szenzációval kell felhívniuk akciójukra a közérdeklődést, mert különben még a budai hitközségi választás határnapjának kitűzése előtt be kell adniok a Zsigmond-u. I. sz. a. pártiroda kulcsát. Gondoltak tehát merészet és nagyot: lekopirozták a „Budai Hitközségi Értesítő” címét és a címbetűk megtévesztésig hű utánzásával megszülték a „Budapesti Hitközségek Egyesülési Pártjának Értesítőt”. Egy vészkiáltás zúgott át a Ferencz József-, Erzsébet-, Lánce- és Margit-hidakon: „Noch nie dagewesen!”

A sip-utcai felekezeti lapkoncern csecsemőjének „brisz”-e] alkalmából hír szerint „fecerunt magnum áldomás” a fuziók pesti anyakülönítményében, amelynek költségeit a Sip-utca jeles mecenása, Molnár Gyula ajánlotta föl Rós-hasónó másodnapján a Dohány-utcai templom snóderje keretében. A nemeskeblű felajánló ugyan titokzatosan így jelölte meg adománya közelebbi rendeltetését: „Propagandacélokra 200 pengő!” — de a templom közönsége megfigyelte, hogy a kitűnő Wosner a snóder kikiáltása után keletről tüntetően délnek fordult és így mindenki nyomban tisztába jött vele, hogy Budát illeti az ájtatos újévi megtiszteltetés.

Az új lap megjelenéséről és céljairól különböző feltevések vannak forgalomba. Némelyik szerint az új lapalapításnak kizárólag az acélja, hogy összetévessék a budai hitközség hivatalos értesítőjével és ily módon gyakoroljanak jótékony hatást a választók meggyőződésének átférfálására. Más verzió szerint kimélni akarták a sip-utcai lapkoncern többi tagjait a népszerűtlen fuzió propagandától. A fő-Legyező ugyan állítólag keservesen panaszkodott az egyik budai autonómistának, hogy ebből az üzletből „már megint” kihagyták (miből hagyták még ki?), ami szerinte annál nagyobb lelketlenség, mert neki

kétezernél több előfizetője van Budán. (Beavatott keresztretjvény-fejtetők úgy magyarázzák ezt a rejtélyes kijelentést, hogy annak idején, mikor a Legyező a „Vakondok” c. cikkel megint megmentette a zsidóságot, néhai Wolff Károly 100.000 példányban sokszorosította a Legyező hirdet cikkét és elküldte a szélróza imnden irányába a eselekvő antiszemitzmus propagandájául. Az a „kétezernél több budai előfizető” tehát valószínűleg Wolff Károly választóiból került ki!)

Az új lap első számának élén a rabbiszeminárium tudós igazgatója magyarázza a minden heti szidrárt „Budának egyesülnie kell Pesttel!” A továbbiakban a budai fuziók alvezérek nyilatkoznak az új „együttműködési” programm nyomán várható gazdasági fellendülésről. Ami nagyon jól jött, mert az angol—francia—amerikai pénzügyi egyezmény tényleg aktuálisá tette a gazdasági problémákat, melyek nemesak a fuziókat, hanem a budai autonómistákat is élénken érdeklík

Az új lapban ugyanis „nem olvasom”, de mi lojálisan megsúgjuk az új lap szerkesztőségének, hogy Stern Samu pesti elnök újabb templomot, iskolát ugyan nem ígérhet a budaiaknak, miután ami ebben az irányban beigérhető volt, ugyis régen beigerte nekik, — de kárpótlásul egyelőre megválasztatja a pesti chevra elnökhelyettesévé a budai Lunzer Pált, hogy annak idején a két chevra egyesítése a budaiak szájaize szerint történhes-

sék meg. A budai választók kétségtelenül megkönnyebbulten fognak felsőhajtani ezután az értékes ígérlet után. Ezzel szemben viszont másoldalról azzal biztatnak bennünket, hogy Stern elnök úr tulajdonképpen nem is akarja komolyan az unifikációt, mert nem rajong a budai hitközségben érvényes 6 pengős választójogosultsági minimumért. Minek Budának 6000 választó mikor neki Pesten sok a 9000? Viszont az egyesülés esetén Pestnek sem lehetne kevesebb joga mint Budának. De hát akkor Pestnek 7000 választója legyen? Egy ilyen hatalmas választói tömeg választási harcát még az Egyakarat sem tudná financirozni!

Egyébként a Zsigmond-u. I. sz. a. — a helyzet változatlan. Csak 40 filléres aláírásgyűjtők panaszkodnak, hogy akaratum ellenére kurrálni kénytelenek a spanyol Alcazar hős kadettjeivel. Ha nem érkezik idejében felmentésükre pesti pénzes küldemény, — valamenyien éhen vesznek..

Elrendelte a törvényszék a bizonyítást Heller professzor vádjaira vonatkozóan

Ki rágalmozott: az „Országos Egyetértés”, vagy Heller tanár? — Bródy Ernőt nem érdeklík Kecskeméti Lipót személyes érzelmei. — Kortesszolgálatokat jutalmaztak-e a Rabbiszeminárium tanári állásával?

A Heller-ügy, mely a sip-utcai sajtó-kortesszolgálat jövöltából hovatóvább országos botránnyá dagad, újabb jelentős állomásához érkezett. Szeptember 21-én tárgyalta a budapesti Büntető Törvényszék Várady-Brenner tanácsa dr. Heller Bernát professzornak, a világhírű magyar zsidó tudósnek az

„Országos Egyetértés” c. felekezeti lap ellen indított rágalmozási perét. Az inkriminált cikk foglalkozva Heller professzornak a „Zsidó Élet” 1935. december 7-iki számában Székely Ferenchez, mint az Országos Rabbiképző Intézet vezérő-bizottsága elnökéhez intézett nyílt levelével, sértőnél-sértőbb kitételek

kisérétében alantas rágalmazásnak tünteti fel Heller professzornak a nyílt levélben foglalt állításait. Ez a nyílt levél tudvalevően szóvá teszi: 1) miként zárták ki az azóta megdicsőült Kecskeméti Lipótot a Rabbiszeminárium vezérő bizottságából. 2) miként kerültek bele abba a jegyzőkönyvébe, melynek alapján Heller professor órát Guttman Mihály szemináriumi rektor fia kapta meg, Mahler Ede egyetemi tanár jóhiszemű tévedéséből, de a rektor jelenlétében és tudtával saját fiára vonatkozóan a valóságnak meg nem felelő adatok

Dr. Bródy Ernő, mint a cikkért felelősséget vállalt Pintér Zoltán védője ellenzi a bizonyítást Kecskeméti Lipót ügyében. Szerinte Székely Ferenc igen helyesen járt el, amikor Kecskeméti Lipótot lemondásra szólította fel, mert Kecskeméti, mint román állampolgár, ép oly kevésbé tarthatta meg a budapesti Rabbiképző vezérő-bizottsági tagságát, mint ahogy Makkai Sándor református püspök sem maradhatott kolozsvári püspök, amikor debreceni egyetemi tanárrá nevezték ki. *Kecskeméti Lipótnak, ennek a nagy papnak, az erdélyi magyarság vezéralakjának — aki magyarságáért letartóztatást is szenvedett — személyes érzelméi, Bródy Ernő megítélése szerint, nem tartoznak a tárgyhoz.* Ugyancsak ellenzi Bródy annak bizonyítását, hogy Guttman Mihály szolgálatait zsidó közpénzekből fizetik. Ellenzi a budai hitközség képviselőtestületéről szóló jegyzőkönyv csatolását is. Ellenben kéri az „Egyenlőség” 1935. december 21-iki számának beszerzését.

Dr. Bárdos György, mint Heller professzor jogi képviselője, erőlevesen szembeszállt Bródy fejtegetéseivel. Kecskeméti Lipót esetét nem lehet összehasonlítani a Makkai Sándoréval, aki természetesen nem maradhatott meg kolozsvári püspöknek, ha Debrecenbe ment tanárnak. Azt azonban legfeljebb a románok tehetők volna meg, hogy Kecskeméti Lipótot kényszerítik: mondjon le a magyar intézethez való benső kapcsolatáról. Maga a vezérő bizottság nem zárhatta volna ki ép azt a tagját, aki magyar voltának legáldozatosabb, szinte martírszerű bizonyosságát adta. Átlátszó célzatu mese, hogy Kecskeméti tisztára törvénytisztelethez zárták ki; valójában azért zárták ki, mert kedvükre való más, Kecskeméti Lipóttal korántsem egyenlő

értékű jelöltnek akartak helyet teremteni. A budai képviselőtestület tanácskozási is igenis szorosan az ügyhöz kapcsolódik, hiszen Heller professor ellen ép azért indult meg a hajtóvadászat, mert nem a budai község önállósága ellen irányuló törekvések szolgálatába állani és törekvései szolgálatába állani és éppen a budai képviselőtestület volt hivatva a Heller professor lelkiismereti szabadságán esett sérelmet tárgyalni.

A törvénysszék elfogadta Bárdos György dr. minden javaslatát, elrendelte a bizonyítást Kecskeméti Lipót ügyében, valamint Guttman Mihály eljárásának egész körére; elrendelte a budai hitközség képviselőtestületi üléséről szóló jegyzőkönyv beszerzését, viszont mellőzte az „Egyenlőség” csatolását. Bekéri a vallás- és közoktatásügyi minisztériumtól a Rabbiképző Intézet ve-

Prohászkatól- Balthazárig

A dicső emlékü Balthazár püspök elhunytáról írt tudósításban az „Egyenlőség” ismét megmentette a zsidóságot, tudtára adván mindenkinek, hogy amikor Ágoston a „Zsidók útja” című hírhedt művét 1917-ben megírta, a lap szerkesztője rögtön leutazott Debrecenbe és fölkererte a megdicsőült püspököt, hogy írjon a lapja részére a zsidó igazság védelmében cikket. Lehet, hogy csakugyan járt Debrecenben, de talán mégis meghatóbb és inkább példaadó volna azt írni, hogy a nagy püspök saját elhatározásából ragadott tollat.

Boldogult Balthazár dr. cikke 7 hasábra és nem 10 oldalra terjedt és nem az 1917. március 25-iki, hanem az április 3-iki lapszámban jelent meg, amit csak azért említünk meg, mert a történeti igazsághoz tartozik.

A cikkre első visszhangként jelent meg az „E—g” 1917. április 21-iki számában Berényi Sándor dr. felhívása a zsidóság haláljának lerovására. Első adakozó volt maga Berényi dr. 400 koronával és a szerkesztőség 100 koronával. Boldogult Székely Ferenc — mint minden jó ügyben — tényleg itt is előljárt, de az már mese, hogy az alapítványt Debrecenben Székely Ferenc adta át Balthazár dr. kezéhez, mert hiszen Székely Ferenc nem ment le a pesti 9 tagu küldöttséggel Debrecenbe és a 20.000 (nem 25.000) koro-

zérő-bizottságának 1935. szeptemberi jelölő értekezletéről fölterjesztett jegyzőkönyvét. Ennek megérkezése után majd kitűzik az új tárgyalás határnapját.

Az, aki ennek a pernek előzményeit ismeri és tudja, hogy az egész Heller-ügy a budai hitközség beolvasztásáért kezdeményezett siputeai hadjárat egyik mellékága, tisztában van azzal, milyen óriási hordereje van a törvénytörés bizonyítást elrendelő határozatának. A legközelebbi tárgyaláson végre szavahihető tanúk és jegyzőkönyvek megvilágításában és a tények meztelen mivoltában fognak kibontakozni részben Heller professzor állásvesztésének körülményei, részben a nyilvánosság elfogulatlan megítélése alá kerülnek azok a harci eszközök, melyeket a Sip-utca a maga elgondolásának keresztvitelére alkalmazásba vett.

nát maga a lap szerkesztője adta át a saját lapjának olvasható tudósítás szerint.

Hasonló mese az, amit az 50 zsidó papról mond, aminek egyetlen forrása az a vágy, hogy a cikknek már a címével fölöslegesen nagy feneket kerítsen. Mezei Ernő, dr. Neumann Ede, dr. Adler Illés, sajnós, már rég alusszák síri álmukat, nem írhatnak cáfolatot, de él még néhány az emlékezetes 1918. június 10-iki debreceni út részesei közül. Ezek legfőleg 10 rabbiról bírnak tudomással.

Ezekből látható, hogy a Sip-utca hivatalos lapjának beteges szenvedélye, hogy mindent felfújjon és a vásári kikiáltó módjára állítsa meg a közönséget: tessék besétálni a lap barátai körébe, itt minden olyan nagy, noch nie dagewesen, minden a szemfényvesztésig rózsás vagy fekete aszerint, hogy mi a lapnak érdeke.

Még csak azt ajánljuk zsidó hitestvéreink figyelmébe, hogy olvassák el az „E—g” ugyanazon időben megjelent egyéb számaikat is, hogy lássák, milyen olvakultsággal támadta az említett lap a kétségtelenül elfogult Prohászka Ottokár püspököt és tette meg ezzel az antiszemitizmus magyarországi védőszentjévé örök időre. Az „E—g” metszőfogai azóta kibullottak ugyan, de időközönként a lap „barátainak” nagy ámulatára úgy tesz mint aki eredményesen tud beleharapni a zsidóság egy-egy ellenségének lábikrájába. Mindegy, hogy ezzel őket még jobban ingerli ellenünk.

A rabbi magánélete

Irta: **dr. Bernstein Béla nyiregyházi főrabbi,**
a Statusquo Hitk. Orsz. Szövetségének egyh. elnöke

Utóbbi időben sokat foglalkozott felekezeti sajtónk, sőt több napilap is, egy rabbinak úgynevezett belső ügyével, vagy mondjuk magánéletével, illetve az abból folyó fegyelmi kérdéssel. Anélkül, hogy az ismeretes esethez hozzá akarnék szólni, az a kérdés foglalkoztat joggal engem és minden hozzátérőt, *van-e a rabbinak magánélete*, mely elvonatkoztatva az ő hivatásos életétől, mint önálló, független tényező szerepelhet, melyre nézve azt mondhatja: Hands off! Ahoz senkinek semmi köze, ne nyúljon hozzá.

Szerintem *a rabbinak nincs magánélete*, mely elválasztható volna hivatásos életétől. Ő nem mondhatja, hogy csak a templomban, vagy az iskolában, esketésnél vagy temetésnél rabbi, de különben magánember, mint mindenki más. Mert aki a rabbi nehéz és nagy felelősséggel járó hivatását vállalta, tehát tanítója, erkölcsi vezére egy hitközségnek, annak oly kifogástalan valláserkölesi magatartást kell tanusítania mindenütt és minden időben, melyhez még a gyanu árnyéka se férhet, mely semmi tekintetben kifogás alá nem eshet. Az a mondás: Igazodjatok híveim szavaim és ne tetteim szerint, csak frivol szellemeskedés, melynek persze jogosultsága nincs. Akinek tettei mást mutatnak, mint tanításai, akinek viselkedése, akár nyilvános, akár magánéletében, ellentétbe kerül az ő magasos hivatásának szigorú követelményeivel, az nem lehet rabbi!

Hisz azért van jogosultsága a fegyelmi eljárásnak minden tisztviselőnél, mert az a testület, az a közösség, melynek szolgálatában az illető áll, jogot formál arra, hogy ellenőrizze, vajjon a tisztviselő magatartása mindenben megfelel-e azoknak a szabályoknak, melyeknek az illető állásánál érvényesülniök kell? A rabbi, pl. nem érkezhethet egy nem-rituális vendéglőben, amit esetleg a hitközségi tag minden következmény nélkül, megtehet, mert feltétlenül fegyelmi vétséget követne el azzal, amiért felelősségre vonható és büntethető *ex offo*.

Ez csak egy kis példa, de áll az a tétel minden vonatkozásban a rabbi életének és működésének megnyilatkozására nézve. És úgy,

mint az ügyvédi vagy orvosi kar saját külön etikája kötelező minden tagjára és az azt megszegőt eljárás alá vonhatja és kebeléből kizárhatja, ép úgy, sőt fokozottabb mértékben áll ez egy kizárólag erkölcsi vezérre, amilyenek a rabbinak, vagy általában minden felekezetenél a papnak lennie kell.

Ép azért indítványoztam már rég, hogy az Országos Rabbiegyesület alapítson fegyelmi tanácsot, mely a rabbik minden u. n. fegyelmi ügyében, mely működésük, hivatásos életük körében előfordulhat, ítéljen, mert sokkal helyesebb, ha a kari felfogás, mely saját tekintélye és beszülete érdekében szigorú és kényes, érvényesül ily esetekben, mintsem a karon kívül álló,

u. n. laikus közönség véleménye.

Én igen szigorú voltam és vagyok e tekintetben, nemcsak mások, de magam iránt is és azt a véleményét képviselem, hogy a rabbiéletének minden vonatkozásban ki kell állnia a legszigorubb bírálatot is, nem lehet ott alkunak hely, hogy hivatásos vagy magánéletében követett-e el valamit!

Nagyon szomorú jelenségnek tartom tehát, ha előforduló esetben nem jár el a hivatásos és hivatalos fórum haladéktalanul, hogy tisztázza a fennforgó ügyet s ítéletével elintézza, mielőtt az csunya hullámaival beszennyezi azt a kart is, mely ez nem érdemli meg és melynek erkölcsi károsodásával szenved maga a hitközség, a zsidó felekezet is.

Nem egyénekéről, nem személyi érdekéről van itt szó, hanem az egész felekezet, a magyar zsidóság beszületéről! Caveant consules!

Wieland:

„Istenek beszélgetései!”

— Aktuális kivonat —

Közlő: **jánosi Engel József udv. tanácsos**

A német birodalom csúcspontján a hatalmas triumvirátus: Lessing, Schiller és Goethe áll; csak árnyékában — mint a politikában a kis entente — egy kisebb triumvirátus: Klopstock, a „Mesiás” dahnoka, Herder, a zsidó irodalom nagy bálmulója és bírálója, valamint Wieland, a bölcsészeti költő áll. Míg az első három költő hatása szakadatlanul észlelhető s még napjainkban sem szűnt meg, az utóbbiak műveinek jóval kisebb része maradt reánk, a többi mint elavult, olvasóra már nem talál, kiadóra már nem akad. A mai generáció mentalitásához legközelebb még Wieland áll.

Wieland Kristóf Márton (szül. 1733., meghalt 1803-ban), számos — 42 kötetnyi — művei közül az újabb időben csak

6 kötet került a klasszikusok kiadásába, e kiválasztott költeményekből legnagyobb aktualitással bírnak az: „Istenek beszélgetései” című elmélkedések, 12 fejezetben. Ezek közt legérdekesebb az utolsó, tizenkettedik beszélgetés, amely a nagy francia forradalom idejében és hatása alatt keletkezett; mint egy jegyzetből kitéjük: ez a beszélgetés azon a napon íródott, melyen XVI. Lajos királyt Párisban lefejezték, vagyis 1793. január 21-én, tehát 143 év előtt.

A mythológiának három főszemélye: Jupiter, felesége: Juno és leánya, Minerva szerepelnek az itt kivonatolt beszélgetésben.

A nagy francia forradalomról folyik eszmecserejük és csodálattal tapasztaljuk, hogy a módszerek, melyekkel a

Kétségtelen, hogy lelkihiányosság az embereknek a reménység!

Ezért ma már alig van valaki, kinek ne volna osztálysorsjegye. Az a havi 3½, 7, 14, vagy 28 pengő (vagyoni viszonyaikhoz képest), nagyon célszerű és hasznos befektetés, igen okos dolog és a boldogulásnak egyik előfeltétele. A jelent megjavítani, a jövőt előkészíteni, a szerencsét KERESNI KELL! Tehát vegyen **MÉG MA** egy osztálysorsjegyet az új, október 17-én kezdődő osztálysorsjátékra.

nemzeti szocialisták dolgoznak, ugyan-
azok, mint amelyekkel a francia terror-
isták dolgoztak. Emberek, viszonyok,
eszközök formailag változnak, de az
eredeti emberi tulajdonságok, jobban-
mondva ösztönök, mindig ugyanazok
maradnak: hangzatos jelszavak a szá-
jukban és a hirdett elvek ellenkezőjét
erőszakos ököllet cselekedni, végrehaj-
tani. A személyek, a külsőségek változ-
tak, de a lényeg változatlan maradt:
hatalomvágy és gyűlölködés.

Juno istennő panaszkodik, hogy férje
Jupiter, oly nyugodtan és egykedvűen
nézi a francia forradalom eseményeit.
Jupiter hivatkozik a „nil admirari” elvre
és azzal védekezik, hogy Nagy Theodo-
zius császár dekrétuma után, mely a
pogányságot szigorúan megtiltotta, filo-
zófusz lett.

Erre Minerva a „sansculotte”-okról
(szószerint fordítva „nadrágnélküliek”),
a francia konvent legnagyobb pártja)
beszél, aki a szabadság és az egyenlő-
ség fenséges eszméivel csúfosan vissza-
élnek, a szép szavak egy ravasz csaló-
bandának talizmánul szolgálnak, hogy
büntetlenül támadhassanak a tekintély
és rend ellen, melyek uralomvágyuk-
nak és kapzsiságuknak határt szabni
akarnak és a csöcseléket vak eszköze-
ivé, szenvedélyeik és gonosz terveik
kielégítésére használhassák fel.

Ezután Juno kérdezi: És mi nyu-
godtan néztük, hogy egy csapat bolond,
szófiista, kérkedő, képmutató és gonosz-
tevő azon ürügy alatt, hogy ilyféle
képzeldéseket megvalósítsanak, a vi-
lág legszebb birodalmát felfordítsa, la-
kosságának legnemesebb és legjobb ré-
szét a csöcselékek dühének, vérszomjá-
nak kiszolgáltassa és sok ezer embert
megfosszon vagyonától és hazájától,
kényszeríti, hogy nyomorban kóborol-
jon a világban, az ártatlan királlyal em-
bertelenül bánik el. És nem elégednek
meg avval, hogy saját hazájukat fel-
borították, feldúlták, elpusztították, pol-
gárik vérrel öntözték, a legnagyobb
bünökkel megbecstelenítették és a vég-
telen anarchia minden iszonyának kiszol-
gáltatták, most még minden lehető és
lehetetlent megkísérelnek, hogy a közel-
ben levő többi népet beletántsák saját
pusztulásukba és az általános felforga-
tást az egész föld színére kiterjesszék.
Egy maroknyi bolond és szörnyeteg!

Jupiter: Mennyire felgerjedsz, Ki-
rálynőm. Ugy szitkozódol, mintha nem
volna igazad.

Juno: Ha volnának szavak, melyek
dühömet ily gyűlöletes szörnyetegek
miatt még erősebben juttathoznák ki-
fejezésre, bizonyára nem haboznánk ve-
lük élni. Ismétlem tehát: örülteknek és
gonosztevőknek kis csapata szemünk
előtt minden gátságot elkövet és egy

cudar mesterkedések által megvakított
és megalált nép nevét saját önző cél-
jainak elérésére használja fel, gyaláza-
tos játékokat űz avval, aki az emberiség-
nek legbecesebb, a jogot, a szabadsá-
got és egyenlőséget — hálökká és tör-
ökké változtatják, a nép erényét fegy-
verül használják saját maga ellen és a
nép hazaszeretetét és bátorságát, dicső-
ségvágyát és halálmegvetését oly utakra
vezetik, ahol biztos megsemmisülés vár
reája. És a hallatlan elvetemültségnél
mi, kiknek kötelességünk a világot kor-
mányozni, mint hidegverű nézők szere-
pelünk? Ne egyesítsük erőnket, hogy
az istenek és emberek e nyilvánosan
tudott ellenségeit megbüntessük és ki-
irhassuk?

Jupiter (nagyon nyugodtan): Ki aka-
dályoz téged ebben, ha bírod?

Juno: Türelmemet veszítem, ha tö-
led ilyeneket hallok, mintha semmi kö-
zöd sem volna hozzá.

Jupiter (igen hosszú, majdnem mindig
csipős és gúnyos válasza egész terje-
delmében nem közölhető, csak a leg-
markásabb mondatokat ragadjuk ki):
Tehetek róla, hogy a föld lakói minden
évtizedben fennhézásában és bolond-
ságban növekednek? Ép oly könnyen
lehetne egy szerencsét fehérré mosni,
mint egy emberbe beoltani a kultúra
előnyeit anélkül, hogy minden ügyes-
séggel egy hibát, minden igazsággal
egy tévedést, minden erényen egy
bünt vele együtt belé ne oltanók. Szó-
sincs róla, hogy az ész uralmának ha-
tárait mindig tovább terjessze és örö-
kös ellenségeit: a tudatlanságot, a gon-
dolkozni restséget, az önkényességet és
önzést végre valahára teljesen kiszorí-
tának. Nem láttuk mi mindig, hogy a
legmagasabb elfinomulás és a legna-
gyobb erkösi elvetemedettség idő-
pontja mindenkor egy és ugyanaz volt?
A legnagyobb felvilágosodás korszaká-
ban folyton legerősebben virágzott min-
dennemű spekulatív örültség és gya-
korlati ábrándozás. Az emberek tudat-
lanok arra, hogy bármiben megtartsák
a középutat, egyszer erre, másszor
arra lépik túl a helyes vonalat. De mi-
után minden ügynél csak egyetlenny
mód létezik a helyes eljárásra, viszont
számtalan mód a hibákra: ki fog fel-
indulni azon, ha ily gyámoltalan te-
remények nem állják meg a próbát?

Juno (erre hosszabban válaszol: a
forradalom vezéreiről következőkép
nyilatkozik): Hogy terveiket megvaló-
síthassák, minden alkotmányt fel kell
borítani és mindent, amennyire csak le-
het, a törvénytelen és vadság kez-
detleges állapotába visszahelyezni.
Mindegy: bármint eszközökkel. A leg-
gyalázatosabb, legigazságtalanabb és
legkegyetlenebb tettek sem riasztották
vissza ezeket az embereket. Minthogy

ők maguk a törvényhozók, csakis raj-
tuk múlik, hogy az összes törvényeket,
melyek szándékaik ellenére léteznek,
megsemmisítsék és mindazt, ami a szán-
dékukat előmozdítja, törvénné emeljék.
Ha teljesen megsemmisülnek is ezáltal
az erkölcsi értékek és eszmék — annál
jobb céljaik szempontjából! Annál könny-
nyebben esik nekik az idomtalan tömeg
számára az ő saját belátásuk szerinti
új fogalmakat és elveket csavarni, me-
lyeket — tekintet nélkül belső tartal-
mukra — igazságnak vagy bűnnek bé-
lyegeznek s idő és alkalom adtán mó-
dosítva alkalmaznak. Innen a kétféle
mérték, mellyel minden alkalommal lát-
juk őket mérni és fontolgatni. Innen tet-
teik és határozataik szemérmetlen el-
lentmondása a nyilvánosan előadott el-
vekkel szemben. Innen a szemfény-
vesztő fogások, melyekkel még mindig
kénytelenek a népet megalálni, elvakí-
tani és mámorban tartani, hogy a valódi
állapotot és igazi szándékaikat elrejt-
hessék és ébredését megakadályozzák,
mert ez az ébredés rájuk nézve bor-
zasztó lehetne. Innen a förtelmes szűk-
ség, hogy a csöcselékek folytonosan
hízelegjenek, hogy a nép szöpredekének
mindent megengedjenek vagy legalábbis
mindent elnézzenek, mert sohase tudják:
mikor lesz szükségük arra, hogy azok-
nak töreit és nyársait saját védel-
mükre vegyék igénybe, amint az már
többször előfordult. A forradalmat, mely
mindezt meghozta, mely egy nagy biro-
dalmat borzasztó zűrzavarba eített, sor-
sát ily emberek kezébe játszotta, a mult
nyomorúságát végtelenül fokozta, az
emberek jobb időre váró reményeit leg-
alább egy egész emberöltőre elrabolta,
elvágtá útját annak, hogy a teljes puszt-
ulásból meneküljenek, vagy más, mint
a kétségbeesés adta eszközökkel ment-
hessék meg magukat, — ilyen forradal-
mat, te, Jupiter — oltalmadba vehetsz?

Jupiter: Igazságtalan vagy. Én nem
oltalmazom, csak nézem stb.

A beszélgetést Jupiter fejezi be a
következő kérdésével: Mit követelhe-
tünk mi a halandóktól, ha az istenek
maguk sem okosabbak?

Feltűnő az a hasonlatosság, mely a
143 év előtti esetlet állapotok, az ak-
kori gondolatmenet és a mai viszonyok
és eszmék között mutatkozik.

íNem ugyanazon — a Juno által fel-
sorolt tulajdonságú — férfiak foszta-
nak-e meg ma is ezer meg ezer csalá-
dot vagyonától és hazájától és szédít-
tik a népet saját céljaik elérésére? Nem
alkalmaznak vajjon kétféle mértéket?
Nem szükséges az analógiákat foly-
tatni, az események minden figyelője
arra a meggyőződésre jut, hogy ha az
egyének mások is, de az alapvető gon-
dolatok, az erőszak alkalmazása ma-
napság ép olyan, mint akkor volt.

KÉRDÉS-FELELET

Steiner Mór chevra-elöljáró:

„Nem járulok kézesókra . . .“

— Hogy érzi magát Elöljáró Ur a Hitközségi Párt sip-utcai kortesgyűlése után?

Én?!... Köszönöm, jól. És annak is örülök, hogy elöljáró-kollegáim is kitűnően érzik magukat. Nem is csoda, hiszen mintegy 130 hitközségi és chevra-alkalmazott és vagy 30 filozsemita nemzsidó vigyázott a gyűlés sikerére.

— Azon a gyűlésen egy levél-áriát is hallottunk. Annak a levélnek állítólag Elöljáró Ur volt a szerzője: megígérte benne, hogy amíg elöljáró lesz, nem dolgozik kollegái ellen.

— Mult év novemberében dr. Blauner Mórral, Breuer Gusztávval, Dinner Emillel, Hoffmann Mihállyal és még több barátommal egyik köruti kávéházban beszélgettünk a közeledő chevra-választásokkal kapcsolatos teendőkről. Amint e beszélgetésnek híre terjedt, ellenfeleim bizalmi értekezletet toboroztak össze a chevrában és műharaggal támadtak reám. A következő elöljárósági ülésen kollegáim puhitgatni kezdtek és végül is a béke kedvéért megígértem, hogy mindaddig, míg a választási mozgalom megkezdődik, nem indítok akciót a jelenlegi rezsim ellen. Kívánságukra ígéretemet írásba is foglaltam.

— Nincs ebben tévedés!... Mi szüksége lehetett a chevranak erre az írásra? És ha mégis kellett: hogy került az írás a chevrából a Hitközségi Párt gyűlésére?

— Valószínűleg lojalitásból, hogy az utolsó pillanatban ellenkező belátásra bírjanak és megkíméljenek a választás izgalmaitól.

— Az utolsó pillanatban?!... Hiszen a gyűlésen egyik elöljárótársra azzal vádolták, hogy Ön már 5 évvel ezelőtt hangoztatta, hogy a legközelebbi rezsim elnöksége Önt illeti.

— Ugyan kérem... Öt évvel ezelőtt még Arányi Ignác volt az elnökhelyettes, János Engel Gyula és Porgesz József az alelnökök, hogy ragadtathattam volna magam ilyen megjegyzésre. Öt évvel ezelőtt még elöljáró sem voltam...

— Azt is nehezményezik, hogy természetesen nem vonatkozik ez a

Ön hónapok óta agitál kollegái ellen és még mindig benn van az elöljáróságban...

— Hogy miért nem mondtam le elöljárói tisztemről?... Hát elöljáró vagyok én?... Hiszen hónapok óta meg sem hívnak az elöljáróság üléseire... Hát a kollegáim lemondtak 6 hónappal ezelőtt, mielőtt a hitközség elnökénél tiltakoztak képviselőtestületi taggá való választásom ellen?! Akkor még nem kezdtem külön választási akciót, tehát okuk sem volt az inkollegiálításra!. Persze én elfelejtettem tőlük írást kérni....

— No és mi lesz most? A kortesgyűlésen azt mondta a Führer, hogy Önnek felbomlott a pártja, — ha jól emlékszünk, valahogy így fejezte ki magát ragyogó humorral: „Annyi szegény zsidó legyen Pesten, ahány híve van Steiner Mórnak!”

— Hát mondta! Nem tilthatom meg neki. A kortescél szentesíti a korteszközöket és neki, úgy látszik, nincsenek érzékeny skrupulusai. Ninnyt mondhatok, hogy 2000 aláírással indultam a választási harcba, a sip-utcai gyűlés óta senki sem hagyott cserben, sőt gyarapodott a táborom. Hiszen tudja, szerkesztő úr: sokáig él, akinek holta hírét költik...

Vigasztalan

pesti Jomkipur volt . . .

A Sip-utca leszoktatta a pesti zsidókat a templombajárásról. — Hol maradt az ifjúság az imaházakból? — Ijesztően terjed a hitelenség és vallástalanság. — Zöld tábornok lemondott a jözsefvárosi templomkeret elnökségéről

Jomkippur a vezeklés, a magabaszállás, a lelkek megenyhülésének napja. A bűn terhétől felszabadult lélek új reménnyel néz a holnap elé.

Az idei jomkippurkor a „Zsidó Élet” munkatársai sorra járták a főváros zsidó templomait és megdöbentő tapasztalatokról számoltak be. Az orthodox zsidóságra

**Ahol SIDOL a munkatárs,
ott ragyog a háztartás!**

— Most is csak azt mondjuk, amit a harc kezdetén hangoztattunk: nem szabad pártot bontani a chevra ellen. A személyi szempontok itt nem dominálhatnak. Távol kell tartani a chevrából alantjáró hatalmi törekvéseket, amelyek csak zavarhatják szent emberbaráti munkájában. Nem gondolja, hogy Ön kergette be a chevrát a Sip-utca karmai közé, amely már évek óta áhította ezt az alkalmas pillanatot?!...

— Én nem magamért, hanem a chevra megmentéséért bontottam zászlót. Mindent elkövettem a békés kibontakozás érdekében. Én nem akarok elnök lenni: nem hiúság vezet, hanem az élv. Harminckét éve dolgozom a felekezeti élet különböző területein a zsidóságért és mindig önzetlenül. Hiszem, hogy a chevra-választás elégtételt fog szolgáltatni ezért a több mint három évtizedes önzetlen zsidó munkáért.

— Tehát nincs kilátás a békés megegyezésre?

— Álom a választási harcot és nem járulok kézesókra semmiféle cím és pozíció kedvéért...

megállapításunk: őket teljesen érintetlenül hagyta a hitelenség és közömbösség szörnyű járványa. Fehér halotti ruhákban görnyedtek imakönyveik fölött és tiszta, fehér áhitat szárnyán repült fohászuk a Mennyei trónusa elé. Sajnos, a neológia templomaiban — főképp a pesti részen — mintha megcsappant volna a templomlátogatók áhitata. Azokban az imaházakban, ahol a

perifériák konzervatívabb nevelésű zsidósága gyülekezik, még csak megfogta bennünket néhány szívből fakad sóhaj, de általában meglehetősen fagyos, rideg volt a neológ templomok hangulata. Az első sorok zsúfolva, a közepén mindinkább ritkuló fejek, hátul valósággal ürességtől tátongó padok. Halotti ruhát, taliszt meg éppen csak a frigszekrény közelében, az úgynevezett szerepvivőkön látunk, no meg a hátsó szögletekben, a templomok öreg szegényein.

És künn az utcán ünneplőbe öltözött tömött sétáló rajok, asszonyok és férfiak, főképp leányok és ifjak, akik a napsütésben élvezik a hivatali szabadidőt, még a délutáni szemetelő eső sem tudta őket az utcáról elriasztani. Aztán, hogy zuhogni kezdett az eső, bemenekültek a kávéházakba: nincs az a vásárnap, amikor a kávéházak ilyen jó üzletet csináltak volna zsidó vendégeikkel. Nagyon sok zsidó kereskedő tartotta nyitva üzletét, legalább kétszerannyi, mint mult jomkippurkor. Hallottunk olyan esetekről is, hogy zsidó áruház tulajdonosok elboesátás terhe mellett kényszerítették zsidó alkalmazottaikat a jomkippuri munkára.

Különösen az ifjúság emancipálta magát a vallásos áhitat alól. A templomokban ötven éven felüliek alkották az imádkozók 99 százalékát. Az öregek, akiknek zsebe nem győzte a Sip-utca magas templomjegy-árait, még csak panaszkodtak, zúgtak, hogy üres a templom és mégsem engedik be őket. Ezuttal még fokozottabb mértékben érvényesítette a kancellária a muitt évben kiadott tilalmat, hogy a máz-kir-imára is csak templomjegyek jogosítanak. Pénteken délután juttott eszükbe a nagyfejúeknek, hogy instnuálják a templombiztosokat: küldjék a követelődzőket a máz-kir-ra a Vigadóba, meg az Akácfa-utcai pótimaházba. De ki tudott erről is?!... A fiatalság nem dörömbölt a templomok kapuin, — őket már leszoktatta a Sip-utca a templomjárásról...

Az ideai pesti jomkippur szörnyen vigasztalan képet nyújtott: ideáig juttatta a Stern-rezsim a pesti zsidóságot! A hitközség üzleti vállalkozás lett. Léderer Sándor a nagy összeomlás után új templomokkal, új iskolákkal, új zsidó intézményekkel intenzív hitoktatással, a zsidó vallásos érzés és öntudat erősítésével tárította megárhozi szenvedésekben elalélt fővárosi zsidóságot. A mai rezsim?! Leszok-

tatta a „hivetel” a templomjárásról, kiszolgáltatta az ifjúságot a hitetlenség, a közömbösség bacilláinak, nem is szólva arról, hogy lelketlenül, valósággal ölötett kezekkel nézte: mint szalad ki az existencia, a jövő, sőt a mindennapi megélhetés talaja a zsidó ifjúság lábai alól...

Ebben a nagy lelki erkölcsi és anyagi összeomlásban szinte elmosódnak az utolsó napok apróbb epizódjai: hogy felemelték a baromfi-vágatás díját pont Jomkippurra, hogy azoknak, akikben maradt még valami a régi tradíciókból, lehetőleg elvegyék kedvét a kapporó szokásaitól; — hogy a

kancellária a Mikéfe templomának jomkippuri bevételeit kisajátította, a Leányárvaház állandó templomát pótimaházként jelentette be, hogy ennek révén 84 pengő tüzrendészeti díjjal rövidítsék meg az árvákat: — hogy a józsefvárosi templomkörzet békéjét sikerült teljesen feldülnia a nyakára küldött abszolút avatatlan, hozzánemértő és alkalmatlan kortesekkel, akiknek garabonciáskodását végül a derék, köztisztelt sióagárdi Zöld Márton tábornok is megelégette és jomkippurra leköszönt a körzeti elnökségről...

Vigasztalan pesti Jomkippur volt...

Elmélkedés egy ígéretéről

Írta: Hámos Gyula ny. százados

A Pesi Izr. Hitközség 1932-ben megjelent felhívásában a nagyünnepre hivatkozik s mi négy évvel később a nagyünnep áhitatos hangulata után ebből a felhívásból idézünk azok részére, kiknek gyenge a memóriájuk és azok részére is, kiknek még élénk emlékezetében él a felhívás tartalma.

Mit és hogyan teljesített azokból az ígéretekből, melyek teljesítéséért nem esekély pénzt igényelt a Sip-utca... Már évek óta figyelemmel kísérjük a hitközség ténykedéseit s nagyon lesújtók a tapasztalataink. A valóság az, hogy a Hősök Emléktemplomában, melyet állítólag a világháborúban elesett hősi halottak örök emlékezetére emeltek milliós költséggel; a hétköznapi reggeli és esti istentiszteletek a második garnitúrába, sőt a garnitúrán kívüli kántorokkal tartatnak, akik az imákat szokás szerint elhadarják. Hol itt a kegyeltes szertartás? „Mécesest is gyűjtanánk”, — igéri a felhívás, de csak igéri; az alapítványos hősi halott nem tudja reklamálni a mécesest, de hiába is reklamálná a pesti hitközségtől, elég szép, hogy ígérte, lám a táblácskát is ígérte s férfiasan be kell vallanunk, hogy ezt az ígéretét meg is tartotta. De hogyan? Mindenesetre kiegészkedett 50 százalékra, ami rossz gazdasági viszonyok között igen szép eredmény.

De térjünk vissza a táblácskához! A hitközség előljárósága a kegyeltes aktust a halálózás évfordulójára igéri. A hősi halott nevéét és rangját tartalmazó táblács-

kát egész egyszerűen ott felejtették, úgy hogy évek óta minden nap ugyanazok a nevek — számuk ezidőszerint már hétre szaporodott — olvashatók. Ez azt bizonyítja, hogy csak heten tettek alapítványt hősi halottaik emlékezetére, mert különben az elmúlt négy év alatt az ott levő 32 névtáblácska helye mind benépesedett volna. De ha csak fölületességből látjuk nap-nap után a 7 táblácskát, ez azt is bizonyítja, hogy az előljáróságnak fogalma sincs a hősi halott-kultuszról, melyért pénzt fogadott el. Ha az előljáróság pénzért vállalta a kegyeltes aktust, úgy azt kötelessége teljesíteni. Tudunk olyanokat, kik szegénységükre hivatkozva kérték az alapítvány összegének — 100 pengőtől 500 pengőig — elengedését, de az előljáróság még válaszra sem méltatta a kérvényzőket. Ugy lát-szik: soknak tartotta a 10 fillér portót, mely nem futotta a központi igazgatás kiadásaiából az elnöki ügyosztályra eső 73.024 pengőből.

Végre is fel kell hívunk a hitközség vezetőségének figyelmét arra, hogy itt a világháború hősi halottjairól van szó, kik életüket áldozták azért, hogy a hátramardottak békéjét biztosítsák. Stern Samu elnök úr mult újévi vezércikke szerint rokkantjai és hősi halottai a gazdasági rázkódtatásoknak is vanna. S ha a hitközség vezetői, mint áldozatkész frontharcosok, küzdeni akarnak „a munka lövészárkaiban”, az talán mégsem ugyanaz a küzdés és hősi elesetség mint amit hősi halottaink produkáltak a különböző harcatereken!

Változó idők

Báránffellegek úszkálnak a léghen, derű és boru játszi kedvvel váltakoznak, bujósdi játsza a nappal, míg a nyomott levegő közeli zivatar előjelét nem hozza, Majd nehéz fellegek tornyosulnak, míg egy csattanással megkezdődik az égi háború.

Tör, zúz, rombol a fergeteg, nem nézve, hogy amit útjában elsöpör, nem nemes növény-e és amit helyébe alkotni vél, jobb-e az előbbinél? Kitombolja magát és elhalkul a zenebona, míg a távoli fény jelzi, hogy ismét béke honol a földtekén, amit a már nem perzselő, de enyhe melegséget árasztó napsugarak is igazolnak.

Öreg házaspár ül csendes magányban, kéz a kézben. Az időjárás szeszélyét szemlélve és az unokák esatározásán szórakozva, mosollyal szemükben egyszerre szól a szív és ajak:

— Olyanok voltunk mi is és ilyenek vagyunk. **FRIED IGNÁCZ**

Kötőtű a muzeumban...

Stern Samuné, a hitközség elnökének felesége, harminckét darab esipketerítőt készített négy esztendő végtelen szorgalmu munkájával és ezeket a Dohány-utcai templom feldíszítésére, Isten dicsőségére adományozta a saját vallásos érzésének kiélésében. Gyönyörű gondolat gyönyörű megvalósítása, mely mélyen meghatott mindenkit, akiben van érzés egy gyengéd asszonyi lélek mély érzéseinek ilyen megnyilvánulása iránt.

Am a Sip-utcában gondoskodtak arról, hogy a meghatottság percei ne nyúljanak túlhosszakra. Alig hűntak ki a Dohány-utcai templomban annak az ünnepi istentiszteletnek lámpái, melynek folyamán a kegyes ajándékot felavatták, máris megjelentek a hivatalos felekezeti sajtóban hírek arról, hogy a kötőtű, melyet Stern Samuné munkájánál használt, a Zsidó Muzeumba kerül. Erre a hírre azután — a Sip-utca és környékének kivételével — unisono szísszent fel az egész zsidó közvélemény és ebben a felszisszenésben egyszerűen elült az ünnepi hangulat. Mindenki, akiben csak szemernyi izlés van, szomorúan állapította meg, hogy a szerializmus és bizantinizmus milyen ünnepprontó módon sajátítja ki saját céljaira még a legszebb gondolatot is.

És ezzel kapcsolatban önkényte-

lenül is felvetette azt a kérdést: vajjon eszébe jutott-e valakinek, hogy például muzeumba helyezze azt a cérzát, melyel a kormányzó felesége megfogalmazta azt a neve-

zetes felszólítását a magyar társadalomhoz, mely most már évről-évre juttatja meleg ruhához, egy falat kenyérhez a nélkülözők ezreit!...

Ahogy én szerettem volna...

— Beszélgetés —

Személyek: 1. A természetes részvénytársasági igazgató — 2. A fakó-képű, állástalan tanár

— Gömár chászimó, kedves tanár úr.

— Gám lömá, direktor úr. Kivánom, hogy mindaz a jó, amiért imádkozott, meg is valósuljon. Remélem, jól és könnyen bőjtött.

— Köszönöm szépen, igen. Maga is?

— Óh, igen. És milyen nagyszerűen lehet ilyenkor elmélkedni!

— Az igaz. Pláne, most anyag is van rá bőven. A zsidóság mai helyzete... A külföldön is, itthon is... Ifjúságunk nagy problémája... Bizony, ezer tennivaló volna...

— Van is! És van is rá program! Nem olvasta? Végre egy eszelekvés is, egy átgondolt és aktuális akció-program! Igazán nem olvasta?

— Hol? Hol olvashattam volna?

— Hát csak természetes, hogy ilyen súlyos, sőt válságos helyzetben, amilyenben ma a magyar zsidóság van, az új év elején a felekezeti közélet legfőbb „vezetője” és „irányítója” a nyilvánosság elé tárja, hogy mit szándékozik tenni a helyzet javítása érdekében. Az ezévi akciók két cél-

felé törnek: egyrészt az ifjúságot akarunk segíteni, másrészt a zsidóság általános helyzetét akarják enyhíteni.

— Ez érdekes és én ezt nem olvastam, pedig minden zsidó lapot járatok! Hát mondja el, kedves tanár úr, mi van az Elnök Úr programjában? Mit akar az ifjúság érdekében csinálni?

— Nem tudom, eszembe jut-e minden, de a főbb dolgok bizonyára. Mindenekelőtt komoly akcióra készül a *numerus clausus* kérdésében. Úgy halljuk, hogy nagyszabású ankétot akar az Országos Iroda égísze alatt összehívni. Meghívja rá az ország többi felekezeteinek, illetve egyházainak országos tekintélyű vezetőségét, a kulturális és gazdasági élet más felekezeti képviselőit, hogy mondják el őszintén és nyíltan, az ország érdekében valónak tartják-e a *numerus clausus* törvényének fenntartását és a zsidóság háttérbe szorítására való felhasználását. És ha az ankét résztvevőinek túlnyomó többsége — ami nem lehet kétséges — a *numerus clausus* ellen fog nyilatkozni, akkor az ankét felszólításait kiavomatja és az ország zsidóságának egyeteme nyíltan kérvénnyel együtt a törvényhozás két háza elé terjeszti, kérve, hogy a törvényhozás törölje el ezt a törvényt, amely ugyanis ellentétben áll a magyar nemzeti alkotmányban biztosított két sarkalatos polgári szabadság-elyvel, a tanulás szabadságával és a törvény előtti egyenlőség elvével, amely nem tűri, hogy egyes polgárok szabadságjogai másokéival szemben megesorbitassanak.

— Nagyszerű, nagyszerű...

— De ez csak elvi jelentőségű. Még ennél is fontosabb, hogy komoly tervek vannak a megvaló-

A PESTI CHEVRA KADISA

VÁLASZTÁSI-BIZOTTSÁGÁT L
Budapest, VII. Erzsébet-körút 26. l. em. 6. sz.
Hivata os óra 8-2-ig.

HIRDETMÉNY

Ezennel közhír-e tesszük, hogy a Pesti Chevra Kadisa alapszabályai 45. § a rendelkezéséhez képest a folyó évben

KÉPVISELŐTÖSTÜLETI VÁLASZTÁSOK

tartatnak. Ennek folytán az alapszabályok 77. §-ának rende kezése alapján van szerencsénk tudomására hozni, hogy a Chevra Kadisa választóképes tagjainak betürendés névjegyzéke a Chevra Kadisa titkári hivatalában (VII. Erzsébet körút 26. l. em.) betekinthető. A névjegyzékre vonatkozó esetleges felszólítások a választási bizottság előtt évi október hó 11-ig beszárólag eszközlendők. A választások határideje külön fog közzététetni.

Kelt Budapesten, a Pesti Chevra Kadisa Választási Bizottságának 1936 szeptember 27-án tartott üléséből.

A választási bizottság.

**Templomi aranyhímzések
frigszekrény-függöny**

tóráköppeny

művészies kivitelben készülnek.

Steiner Árminné

Budapest, Király-utca 8.

Kívánatra anyagminták és árajánlatok díjtalanul

sulás stádiumában az ifjúság kiképzésére. Pl. Új ipariskolákat létesítenek a megszüntetett iskolák épületeiben, meg a már évek óta üresen álló Munkácsy-utcai épületben. Azt mondják, hogy hozzáértők felvilágosításai szerint ez ólósón megvalósítható. Ilyen új ipariskolák volnának pl. a grafikai, a papírfeldolgozó, a textiliskolák, amelyek mellett a gyakorlati kiképzésre a felekezetiinkhöz tartozó egyes iparvállalat-tulajdonosok nyújtanak teherrel alig járó segítséget.

— Hát ha ez mind megvalósítható, miért kell ezzel várni? És ha kerül is valamibe?!

— Azután alkalmi kiképző kurzusokat akar a hitközség létesíteni egyes közös kiképzésre csoportba verődötték számára. Pl. 20 ifjút most fognak kiképezni *rádió-karbantartásra*. Biztosan meg fognak belőle élni. Hat hónapig tart és alig kerül a hitközségnek valamibe. És több ilyen alkalmi kiképző kurzus is tervbe van véve. Na és a többi nagy akció?

— Micsoda, mondja kérem, micsoda?

— Pl. Úgy hallom, hogy egyik terv, elszegényedett zsidó kisiparosok részére nagy és olcsó műhelyházak létesítése, olcsó ipargáz és iparáram használatának lehetőségével, esetleg szövethetési alapon, közös konyhával, kis gyermekük részére napközi otthonnal, fürdővel, stb. Azután...

— Azután?

— Hát aztán a mezőgazdaságra is gondolnak. Foglalkoznak pl. telepítési kísérletek tervével.

— Ehhez rengeteg pénz kell!

— Hát kell! De meggyőződöttünk már arról, hogy bizonyos esetekben bizonyos varázsigékre csak úgy röpültek ki a bankók a zsebekből. Igaz, hogy akkor választásokról volt szó. De ha a vezér most azt ambicionálja, hogy teremtsen egy magyar-zsidó alapot arra, hogy földet vásároljon zsidó ifjak telepítési céljára, akkor bizonyára ez is sikerül. A földet a telepesek szövethetési alapon művelnék. Ilyen célokra lehetne bé-

relni is területeket. Csak akarni kell!

— De megjött az étvágya, direktor úr! Megnyugtathatom, a nagy újévi programnak vannak kulturális irányú elgondolásai is. A nagy programmeikk sajnálat-al állapítja meg, hogy a tudomány zsidó művelői háttérbe szorultak, mert a tudományos folyóiratokban nem juthatnak zsidó-voltuk miatt szóhoz, munkáikat nem publikálhatják — csak kivételek vannak! — és fiatal tudósaink, akik külföldi tanulmányutakra és továbbképzésre vágyakoznak, zsidó-voltuk miatt ehhez sem juthatnak. Úgy hallom, hogy az elnöki rendelkezési alapot ilyen célra fogják a jövőben fordítani és ezenkívül, a szükséghez képest, erre a célra rendkívüli hitelek igénybevételeit is tervezik.

— És mit ígér a program az antiszemitizmus leküzdésére?

— Bátor és önértetes kiállást. Mindenekelőtt keresni fogja a *keresztény egyházak szolidaritását*, az antiszemitizmus ellen. Az egyházak nem jelenthetik ki hivatalosan désinteressament-jukat az antiszemitizmus kérdésében, különös, ha hivatalos állásfoglalásra felkérjük őket. A programnak az az elgondolása, hogy a *kereszténység* nevében azok nyilatkozzanak, akik erre a leghivatottabbak és ők mondják meg, lehet-e a *kereszténység nevében* zsidó egzisztenciákat elpusztítani és a *kereszténység érdeke* kívánja-e, hogy zsidók polgárjaikban megrövidíttessenek. És még itt sem áll meg a program. Módot akar keresni és találni arra, hogy az ország legfőbb kormányzati faktorainak alkalmuk legyen ország-világ előtt kinyilatkoztatni, hogy a zsidók emancipációját és recepcióját biztosító törvényeket ma is a magyar corpus juris integráns részeinek tekintik, azok érvényességét senki kétségbe nem vonhatja, a jogegyenlőséget a magyar alkotmány

Síremlékek

a legolcsóbb árban
Lówy-nél Budán
II. Fő-u. 79. Tel: 1-515-81.
Fiókküzet és te'ep III. Bécsi-út.
A trolleybus z indulási állomásától 2 percnvire.

egyik legfőbb sarkpontjának tudják, annak fenntartás nélküli alkalmazását államérdeknek ismerik el és ezért nem engedhetik, hogy e törvényt bárki is kijátszhassa.

— Hát tanár úr, ez remek, ez fölséges! Az Istenért, hát mondja már, hol jelent meg ez a program? Én nem olvastam!

— Ne haragudjék rám, kedves direktor úr, — *én sem! Én sem olvastam! Én is csak szerettem volna olvasni! Ezt vagy ilyen-félt.* És én nem tehetek róla, hogy ilyenkor illik a hívek kiváncsiságát egy kissé legalább kielégíteni! Ó, igen, irtó ünnepi ökök.

— Hia, azt olvastam. De abban egy szó sem volt mindazokból, amiket Ön itt elmondott.

— Bizony nem. Ellenben benne volt, hogy már a zsidó vállalat-tulajdonosok és vezetők sem alkalmaznak zsidókat. Viszont egy szó sem arról, hogy mit akar és lehet ez ellen tenni és hogy miképpen akarja legalább a zsidó közéleti vezetőknel — önmagát sem véve ki — kieszközölni, hogy ne zárkozzanak el „zsidóvállalásuk alkalmazásától”. Azután van még valami a cikkben. Nagyon alaposan megmagyarázza *nekünk*, hogy mi zsidók, milyen jó magyarak vagyunk, milyen érdemeket szereztünk a magyar gazdasági élet, a magyar kultúra, a magyar tudomány terén, megnyírt tiltakozik minden idegszálunk minden ellen, aminek csak a bolsevizmushoz, stb. stb. Csak egyet nem értek: Miért kell eről minket kioktatni? Mi már tudjuk ezt. De itt az a kérdés: tudja-e a Bodri is?...

— És miért hallgatja el, hogy a cikkben még valami van: felhívás a felekezeti összetartásra és egységre.

— Nem hallgattam volna el én sem, mert szeretem a viceket. A legjobb vice pedig az, hogy valaki a békesség és kiengesztelődés ünnepén összetartást hirdet, híveivel pedig harcra költségeket snóderoztat a budai hitközség leterésére... SPECTATOR

Pensione Ristorante

Tauber Abbazia

elsőrendű orth. kóser konyha, szobák minden komforttal.

Teljes pensió 25 lírától.

Clearing fizetés.

HIREK

NAPTÁRO

Október 1, csütörtök — Tisri 15 (Szukkosz 1. napja), — okt. 2, péntek — Tisri 16 (Szukkosz 2. napja, szombat bejöv. 5.23), — okt. 3, szombat — Tisri 17 (Sabbos chol hamoed Szukkosz, Kohélet, szombat kimen.: 6.08), — okt. 4, vasárnap — Tisri 18 (chol hamoed 2. napja), — okt. 5, hétfő — Tisri 19 (chol hamoed 3. napja), — okt. 6, okt. 6, kedd — Tisri 20 (chol hamoed 4. napja), — okt. 7, szerda — Tisri 21 (Hosánorabbó, fokufó), — okt. 8, esüt. Tisri 22 (Sömini áceresz, mázkir), — okt. 9, péntek — Tisri 23 (Szimchász Tóra, szombat bejöv.: 5.09), — okt. 10, szombat — Tisri 24 (heti szakasz: Börésisz, haftora: Kaj omár Hásém boré Ezs. 42. fej. 5 v., 43. fej. 10 v.-ig, újhirdetés, szomat kimen.: 5.54), — okt. 11, vasárnap — Tisri 25, — okt. 12, hétfő — Tisri 26, — okt. 13, kedd — Tisri 27, okt. 14, szerda Tisri 28, — okt. 15, csütörtök — Tisri 29 (ninc jom Kippur Kot-n), — okt. 16, péntek — Tisri 30 (Ros chodes 1. napja, szombat bejöv.: 4.56).

— **Boldog Szukkosz-ünnepeket kívánunk a „Zsidó Élet” olvasóközönségének!**

— **Kaszab Aladár emléke.** A Dohányutcai főtemplomban a jomkipური istentiszteleten néhány nagyszemű adomány tanuskodott a hívők soha ki nem alvó áldozatkésztségéről. Így dr. Buday-Goldberger Leó 4.200 pengőt, Stein Emil vezérigazgató 1000 pengőt, Ágoston Manó 2200 pengőt adományozott. Felütnést keltett Kaszab Elemér előljáró felajánlása, aki a saját 1000 pengős adománya mellett, sógornőjének, öv. Kaszab Aladárnának nagyemlékü férje, a pesti hitközség egykori kiváló elnöke emléke ébrentartására szánt 1200 pengős adományát is bejelentette a Tóra előtt.

— **Hosánorabbó előestéjén** az összes budapesti zsidó templomban virrasztó istentiszteletek lesznek, hogy a bűnbánó napok befejezéseül a Mindenható őrjálmáért foházkodjanak.

— **Tóraavatás a Sász-Chevrában.** Nagy és előkelő közönség jelenlétében avatták fel vasárnap azt az új tórat, melyet dr. Eppler Henrik orvos adományozott a Sász-Chevra templomának elhunyt édesapja emlékére. Herschkovits rabbi avató beszédében megemlékezett arról, hogy Eppler Mór, aki 40 esztendeig volt a Sász-Chevra titkára, az intézmény iránti szeretetét és hűségét örökségként ruházta fiára, s ez az örökség jut most is kifejezésre a kegyes adományban. Itt említjük meg, hogy az elmúlt héten szintén megható ünnepség színhelye volt a templom, amikor azt az emléktáblát avatták fel, melyen azok,

akik erre a célra adományt juttatnak a Sász-Chevrának, elhunyt hozzátartozóik emlékéit örökíthetik meg.

— **Az új előfizetési évnegyed alkalmból tisztelettel kérjük olvasóinkat, hogy esedékes előfizetésüket küldjék be a „Zsidó Élet” kiadóhivatalához (Budapest, VIII., Mátyás-tér 17.).**

— **Tel-Aviv polgármesterének halála.** Tel-Avivból jelentik, hogy Meir Dizengoff, Tel-Aviv városának felépítője és polgármestere szept. 23-án, tüdőgyulladásban meghalt. Másnap a bensőséges gyász megrázó nyilvánulásai közben temették el. A város gyásza jeléül munkaszünetet tartott és Palesztina minden részéből özvérel zárandokolt el a zsidóság koporsójához Száz-húszezer ember kísérete utolsó útjára. Az imaköpenybe burkolt koporsó után az elhunyt érdemrendjeit vitték. Ott volt a temetésen a diplomáciai kar is, még a német konzul sem maradt távol. A gyászmenetben részt vettek a Jisuv küldöttei az ország minden részéből, egy csoport szefárd zsidó hangosan gyász-zsoltárokat mondott.

— **Lengyelország a palesztinai zsidóbeavándorlás érdekében.** Lengyelország londoni nagykövete, Raczyński gróf az angol gyarmatügyi miniszteriumban tiltakozott a palesztinai zsidó beavándorlás tervbevetett betiltása, illetve korlátozása ellen. Mint tudósítónk jelenti, kijelentését azzal indokolta meg, hogy a zsidókérdés által legjobban érintett ország Lengyelország, ahonnan a bevándorlóknak nagy többsége érkezik. A mandátum-bizottság genfi ülésén Beck lengyel külügyminiszter annak a kívánásának adott kifejezést, hogy a man-

dátum-bizottságnak olyan államok is tagjai legyenek a jövőben, melyek nem rendelkeznek mandátum árral kapott területtel, mert az a kérdés, melyet a Palesztina-mandátummal kapcsolatban ez a bizottság foglalkozik, minden országot érint, ahol a zsidó kérdés számottevő. Varsói jelentés szerint ezeket a nagyjelentőségű diplomáciai lépéseket Jabotinskynek, az Új Cionista Szervezet elnökének lengyelországi tárgyalásai eredményezték. Jabotinsky már régebben tárgyalt a lengyel zsidók evakuálásáról Skladkowsky miniszterelnökkel és Beck külügyminiszterrel. Hír szerint Lengyelország lépését más államok is követni fogják.

— **Dr. Lów Sámuel halála.** Lapunk legutolsó számában emlékeztünk meg arról a meleg ünneplésről, melyben a magyar zsidóság legkülönbözőbb rétegei dr. Lów Sámuel főorvost, dr. Lów Immanuel felsőházi tag, a hírneves szegedi főrabbi testvérbátyját részesítették 90-ik születésnapja alkalmából. Sajnos, alig pár nappal élte túl 90-ik születésnapját. Szeptember 19-én váratlanul elhunyt és szept. 22-én délben a fővárosi társadalmi élet számos kitűnőségének részvétel mellett temették el a rákoskeresztúri zsidó temetőben. Tragikus véletlen, hogy életben lévő testvérei közül gyengélkedésük folytán egyik sem jelenhetett meg végtisztességén.

— **Támogassuk a Patronázst!** Szeretettel ajánljuk olvasóink meleg érdeklődésébe az Orsz. Izr. Patronázsnak lapunk mai számában közzétett felhívását. Minden hívő zsidó, minden nemesen érző ember tartsa kötelességének, hogy Szukkosz-ünnepeinken emlékezzék meg erről a fontos hivatását váltságos anyagi viszonyok között lelkesen teljesítő emberbaráti intézményünkről. Mindenki tehetségéhez képest segítse és adományait küldje közvetlenül az Orsz. Izr. Patronázshoz (Bpest, VIII., Nagyfüvaros-utca 4.).

— **A M. KIR. OSZTÁLYSORSJÁTEK** eszköz és mód arra, hogy bárki jólétet és gondtalanságot szerezzen magának. Egy kis szerencsével egész vagyont nyerhet az új osztálysorsjátékon. Nem felesleges kiadás a sorsjegyért hivatonta fizetendő néhány pengő, mert már a REMÉNY és a szebb és jobb jövő iránti önbizalom is éltető és serkentő hatással van mindenkire. Sorsjegyek rendelkezhetőek az október 17-én kezdődő sorsjátéka az összes főarúsítóknál.

— **A „KÉK-FEHÉR”** barátai és a Betár okt. 3-án, szombat este 8 órai kezdettel Endrédi táncteremben (IV., Gerlóczy-utca 11.) idénykezdő táncos összejövetelt tartanak, melyre az érdeklődő hittestvéreket szeretettel meghív-

Vásároljon osztálysorsjegyet Töröknel

Nyereményhuzás

október 17. és 20-án

TÖRÖK A, és T SA BANKHÁZ RT.

Bpest, IV. Szervita-tér 3

Egy sorsjeggyel elérhető legnagyobb nyerem.:

300,000 pengő

Elsőosztályú sorsjegyek:

Egész sorsj.	Fel sorsj.	Negy. sorsj.
P 28.—	P 24.—	P 7.—

TELEFON: I-820-66, I-809-61.

— **Ünnepi vacsora.** A Budai Izr. Hitközség Autonómiáját Védő Párt október 12-én hétfőn este 8 órakor a Budai Vigadóban, vacsorát rendez, a lány-mányosi templomépítő bizottság tagjainak tiszteletére.

— **Menekült-sors.** Tragikus zsidó sors jutott a napokban Budapesten végső álmához. Kugelman Siegfried is azok között volta, akiket másfél év előtt a gyűlölet zsidó származása miatt kiűldözött német hazájából. Akkor a Szentföldön, Tel-Avivban keresett menedéket. De ott sem érezte jól magát, feleségével és két gyermekével visszafért Európába és Svájcban telepedett le. Mintegy 6 héttel ezelőtt felesége megbetegedett, operálták és a műtőasztalon halt meg. A szerencsétlen Kugelman felesége sirja mellől továbbhajította a kétségbeesés. Budapestre jött, itt kínzó vesebaj támadta meg, a Siesta-szanatórium kiváló orvosi kara hiába követett el mindent, hogy megmentse az életnek, a — 35 éves ember követte felesége sorsát, ő is a műtőasztalon halt meg, árván hagyva két kis gyermekét. A Budai Chevra Kadisa tisztelettel hajolt meg a tragikus menekült-sors előtt, díszsírhelyet adott a hontalan bujdosónak. Szept. 24-én temették el a Külső Bécsi-úti zsidó temetőben. A Budai Chevra Márton Henrik előjáróval, Deutsch Simon titkárral és Brück László képviselőtestületi taggal képviseltette magát temetésén, a Cionista Szervezet részéről dr. Buck főtitkár, a Mizrahi képviseletében Ginsberger és Herskovits jelentek meg, a Siesta revében Boschán Miksa igazgató adta meg a halottnak a végső tiszteletet. Dr. Vidor Pál budai rabbi megkapó szépségű héber beszédében esetezte a menekült zsidó megrázó sorsát, a cionisták és a Mizrahi részéről Ginsberger vett tőle búcsút. A kántori funkciókat Simovics Lajos, a Budai Chevra főintézője látta el avatottan.

— **Orth. kóser fogkrém!** Orth. cikket forgalomba hozó kereskedőink figyelmébe ajánljuk Jubadont fogkrém hirdetésünket. Ez a fogkrém, mely a budapesti orth. hitközség rabbiságának felügyelete alatt készül, a ritualitásra súlyt helyező közönségünk által minden aggodalom nélkül használható.

— **Héber kurzusok a Cionista Szövetségben.** A Cionista Szövetség héber kurzusait haladók és kezdők részére ebben az évben október 15-én, csütörtökön este 7 órakor kezd. A Szövetség tagjainak a kurzusokon való részvétel díjtalan. Nemtagok az egész kurzus időtartamára 5.— P. költséghozzájárulást fizetnek. Jelenkezés a Szövetség titkárságánál, telefonon: 12-84-89, vagy személyesen október 15-én, este 7 órakor a kurzus vezetőjénél.

Gyónás

*Uram, ma gyónok, gyónom a
[Tisztaságot,
az ártatlanság néma lelkét,
a sápadt, szűz askéta arcot,
a büntelenség vak szerelmét,
gyónom, hogy ültém árva partján
ízetlen, színtelen vizeknek,
S keletlen sótalan kenyérek
Szívembe balga álmodást izentek.*

*Gyónom, a föld hogy elszaladt
[alólam,
sárába foszlott oltalmas fedél,
csirázató eső nem verte testem,
magot se tört belém büszke szél,
a lángoló nap nem gyújtott tüzekre,
és nem takart az égnek kékje hűn;
ne verj meg Isten, vétkem sirva
[gyónom:
nincs bennem semmi rossznak lelke,
[bűn.*

*S ma, zordon gyónó bűnökért
[sikoltok:
a rossznak csordult, izes öblü
[kelyhét
lángszín borával adjad, hagyjad
[innom,
hogy sok bűnökkel tág szívem
[beteljék,
és ételem legyen Sátán kovása,
mitől cipóim dús dagatra szűnek,
nap hadd vidítson, szél, eső
[fakasszon
s piros, bűnös kacajjal üdvözüljek.
PAP IZSÁK*

— **MINDEN HÁZTARTÁSI kérdésben** (különleges és diétás receptek) díjtalanul áll a háziasszonyok rendelkezésére, útbaigazítással a Meind Gyula rt. Háztartásgazdasági Tanácsadója, VII. István-út 23—25. sz.

— **Vidéki szülők figyelmébe!** A Magyar Izr. Nőegyletek Országos Szövetsége elhelyez otthonában vidéki úri-leányokat, kik Budapesten végzik tanulmányait, vagy esetleg ipari szakképzést akarnak elnyerni. Az ellátás havi líja 60 pengő; szigorúan rituális. Bővebb felvilágosítást nyújt az iroda: Budapest, VII., Síp-utca 12. Tel.: 14-19-19.

— **Halálozás.** Koch Armin cipőkereskedő 57 éves korában elhunyt Subotícán (Szabadkán). Az ottani hitközségnek egyik legbuzgóbb és áldozatkészebb tagja volt. Jomkippur előtti napon, meghatározott részvét mellett kísérték utolsó útjára. Kovács József ny. államvasúti felügyelő, a Központi Tejesarnok főtisztviselője fivérért gyászolja benne.

Berger Sámuel szücsmester, szept. 17-én elhunyt Budapesten. Rendkívül vallásos, jámbor hívő volt, a Budapesti Orthodox Chevra Kadisa előjárója, aki nagy szeretettel és áldozatkészséggel töltötte be tisztjét. Ros-hasóó második napján délután temették a rémetvölgyi orthodox temetőbe. Jellemző arra, a megbecsülésre, amely őt körülvette, hogy a nagy ünnepen kétszázánál többen gyalog zarándokoltak ki a távoli németvölgyi temetőbe, hogy érdemes hit-testvérüknek megadják a végső tiszteltet.

— **A VAC tanfolyamai.** A Vívó- és Atlétikai Club-ban az őszi sportélet megindult. A tornatanfolyamok az idén is három tornateremben fognak folyni: férfiak és gyermekek részére a Szent Domonkos-utcai fiúgimnáziumban, nők részére a Wesselényi-utca 44. és a Bethlen-tér 2. sz. alatti iskolákban. Az összes tornatanfolyamok Dückstein Zoltán tanár, sportigazgató irányításával tartatnak, a női tanfolyamokat Szöllösi Ilonka testnevelési tanárnő vezeti. A férfi tanfolyam e héten, a női október 5-én kezdődik. — A vívótanfolyam az idén is a Santelli vívóteremben, lovag Santelli Italo személyes vezetésével fog megtartani, október 1-i kezdettel. — A birkózótanfolyam Kárpáti Károly olimpiai bajnok, szakosztályvezető személyes irányításával, a boxtanfolyam Székely József bajnok vezetésével Wesselényi-utca 44. sz. alatt lesz.

— **Nem pusztult el az ősi toledói zsinagóga.** Toledóban néhány éve az ott folytatott ásatások során megtalálták, ma mind teljes épségben a történelmi értékű régi zsinagógát. Mint jelentik, a dúlt spanyol behurcok során a templom épségében maradt és még Alcazar erődjének felrobbantása alkalmával sem sérült meg.

Okleveles gyógypedagógiai tanár

internátusában

nehezen nevelhető és tanuló testi és szellemi fogyatékos növendékek szakszerű és vallásos nevelést, orth. kóser ellátást kapnak. Referenciákkal szolgálnak: Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola és Izr. Tanítóképző igazgatói. — **Fogel D. Budapest, VII., Klauzál-tér 16.** Telefon: 1-309-72.

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

Autótábor Róshasónókor a Dohány-utcai templom előtt

Egy templomlátogató, aki a hagyományhűséget komolyan veszi, megdöbben azon, hogy mennyi autó áll a szent ünnepnapon a templom előtt. Miután nem lehetett előtte kétséges, hogy az mind híveket szállított a templomban, odafordul a bejáratnál az egyik hitközségi alkalmazotthoz:

— Mondja, kérem, miért nem csinálnak a hitközség urai, akik mind „a *sulehan áruch* alapján állanak”, ez ellen propagandát a *hagyományhűség* nevében, amikor a kis gyerek is tudja, hogy a hagyományhű zsidó ünnepnapon nem vehet semmiféle közlekedési eszközt igénybe?

— Hja, azt nem lehet. Ahogy a Führert nem leszoktatni arról, hogy szombaton nyilvánosan szivarozzék, hogy péntek este „bankot adjon”, — úgy nem lehet a zsidókat leszoktatni arról, hogy Róshasónókor az autójukat mutogassák. A *sulehan áruchot* pedig ők nem maguknak tartják fontosnak, hanem másoknak.

Vigyázz!
Jön a fekete lista!

Az utolsó hitközségi választmányi ülésen — úgy értesülünk — a Führer felszólította a választmány minden tagját, hogy járuljanak egyenként és *önként* legalább 50 pengővel az antiszemitizmus ellen indítandó akcióhoz. Hogy mi volna az az akció és hogy ki fogja csinálni, vajjon a „sárbarántás” ellen alakult Tekintélyárúgyár Rt.-e, avagy talán az ezzel az újabb titkos injekcióval új életre galvanizált Legyező-e, — arról a Führer nem nyilatkozott. Azonban a lelkesedés nem volt egyhangú. Felállt egy választmányi tag, egy öreg úr, aki véletlenül a chevre-választásban a hagyományhű-párthoz tartozik, hogy tiltakozzék az újabb megterhelés ellen. A Führer testőrei rögtön akcióba kezdtek. Féltek hogy az öreg úr *börsöt* talál törni az elnök orra alá és hogy *királyi tanácsai* nagyon *paprikások* találnak lenni, elkezdtek hát a kabátját húzigálni, hogy üljön le, ne beszéljen, mert nem látja-e, hogy a Füh-

rer milyen rosszkedvű, stb. Az öreg úr, aki jó mondásokkal tudja beszédét *fűszerezni*, nem állott volna el a felszólalástól, ha a Führer ki nem egészíti előterjesztését a következőképpen:

— A célt olyan fontosnak tekintem, hogy mindenkit számon fogok tartani: ki ad és ki nem ad?

Erre az öreg úrnak fülébe sugták, hogy „jön a fekete lista!” — mire szó nélkül visszaült a helyére.

Kár a benzinért

Cionistáink köréből elégedetlen morgás hallatszik. Nem tetszik nekik, hogy a kancellária felhívást intézett a snóderolni szándékozókhoz, hogy adakozzanak a Szentföldön *válságos* helyzetbe került magyar kivándorlóknak, hogy ne kelljen visszavándorolniuk. A cionisták a felszólítás hangjában és kifejezéseiben, valamint a tények tendenciózus beállításában a kivándorlási akció diszkreditálását látják és ezért tiltakoznak ellene. Mi fölöslegesnek tartjuk a haragjukat. Először mert tudhatják, hogy az ő két Keren Kajemeth-akciójuk, valamint az orthodoxok 40-50 éve folytatott rendkívüli arányú gyűjtése mellett ez a kancellária akarnokoskodás komikus kis dünnyögéssé neveltségeseedik, másodsor mert tudhatnák, hogy ez is csak arra megy ki, hogy a kancelláriának új jövedelemforrása nyíljk meg. Tudvalevő ugyanis, hogy a snóderpénzekből a bementett célra csak egész kis százalék jut, a többinek hováfordításáról a kancellária dönt. Hát ezért nem érdemes haragudni. Nem kár a benzinért?

Nagy Andor unifikációs anekdótája

A Sip-utca jóízű zsidó viceeiről ismert pénzügyi előljárója a „Legyező” róshasónói számában ismét egy *„anekdótát”* követ el. Egy budai vendéglőben feléje kiáltja egy barátja, hogy ő nem unifikál.

— Nem-e? Hát aztán miért?

— Mert nem is vagyok zsidó...

Eloolvastam az „anekdótát” újra, elolvastam harmadszor, negyedszer azután visszafelé — sehogysem tud-

tam elmosolyodni. Mi lehet ez? Miért is nem mosolygok én? Láttam a vice alatt az aláírást, de magáról a viceiről hiányzott Nagy Andor híres márkája. Végül is eszembe jutott. Hiszen Nagy Andor nagy tőzsdei matador! Ez bizonyára egy *anekdóta-kontremín*. Mekontremínálta vele a saját viceét...

A „Szombat” és a hagyományhűség

Kitűnő laptársunk legutóbbi számában megállapítja, miben áll a hagyományhűség és felsorolja, mit tehet és mit nem tehet a hagyományhű zsidó. Meg kell mondanunk: jól tudja! De meg is kell kérdeznünk: ha olyan jól tudja, miért nem tartja? Vagy legalább a „Legyező”-vel tartatná be a sok közül legalább az egyiket...

Sikerrel terjesztik a hagyományhűséget,

de elsírják panaszukat, hogy sok templomi ülőhelyet nem sikerült bérbeadni. Hát ez az ő sikerük? A hagyományhűség a főünnepeken nem jár templomba?

Amikor a csillagász tulragyogja a csillagot

Az *Uj Magyarországn* olvastuk, hogy „Stern Samu rt.-igazgató” — tudvalevően a pesti zsidóság körülrajongott Führerje (*Heil! Heil!...*) — évi jövedelmül 37.000 pengőt, összvagyonul pedig 306.000 pengőt vallott be.

Őszintén megmondjuk: nem sok! Igazán nem sok! Sőt! El tudjuk képzelni, milyen nagy zavarban lehet Keppler. Mert hát az ő évi jövedelme — valamicskével — mégis több! A tájékozottak szerint több, mint a Führer bevallott jövedelmének a duplája. Mennyit tőprenghet szegény feje, hogy mennyi is vajjon le belőle. Mert érthető, hogy legalább a nyilvánosság előtt nem akar a princípálisa elé vagy fölé kerülni. A csillagászat történetében szokatlan dolog ugyanis, hogy az üstökösénél nagyobb legyen a csillagász — esővája...

JUBADONT

orth. kóser fogkrém

Kérje mindenütt!

JUBA

orth. kóser sütőport

A budapesti orth. hitközség rabbiságának felügyelete alatt készülnek.
Gyártja: FELES ISTVÁNNÉ Budapest, VII., Rottenbiller utca 8.

A pesti tojáskereskedők gyászja

A spanyol borzalmak hírei között külön megremegtette a pesti tojáskereskedők szívét a szörnyű hír, mely arról szólt, hogy az utolsó Kolombuszivadékot Vperagua hercegét, kivégezték. Gyászukat súlyosbítja a nehéz probléma vajjon kit tiszteljenek ezután a Kolombusz tojásának egyedüli érdemes címer-tulajdonosaként. Egy pesti hitközségi tag megoldotta a problémát:

— Nem lehet kétségen, kit illet meg a „Kolombusz tojása” címer. Az amerikai *Unio* nem lett volna, ha Kolombusz fel nem felezi Amerikát. A pest-budai *unio* gondolata pedig a Führer agyában született meg. Nyilvánvaló tehát az *unio* eszméje már magában utal arra, hogy a „Kolombusz tojása” címer csak a mi dicső Führerünket (Heil! Heil!) illeti meg. Ez egyszerű — mint a Kolombusz tojása...

Távozás előtt tessék — a snóder-pénzeket rendbe hozni

Azt hallottuk, hogy a Hősök Templomában az a szokás, hogy szombatokint a Tóra-olvasás befejeztével a templom nem-zsidó portása ott mindjárt a helyszínen — még távozás előtt — inkasszálja a snóder-pénzeket. Nem hisszük ugyan, hogy igaz volna, bár a valószerűsége megvan. Tekintettel arra, hogy a snóder-ügyek az Egy-akarát legbensőbb szívügyei közé tartoznak, — nem lehetetlen, hogy így van. A snóder-pénz elvégre, ha nem is sólet, de nem is — olet.

Szántó Jenő megállt az ajtóban...

A „Hitközségek Együttműködési Pártjának Értesítőjé”-ben egy cikk jelent meg, amely azt bizonyítja, hogy a lágymányosi templom építésében Szántó Jenőnek, az Országos Iroda alelnökének volt orosz-lánrésze.

Az öreg Seiffensteiner Salamon szokta mondani, hogy „errül eszembe jötta ed történet”. A kommunizmus szomorú idejében egy budapesti gimnázium egyik tanára

volt az eszmék legbátrabb hirdetője. A bukás után ő volt a vádbiztos, aki a többi tanárt vádolta. A kihallgatások során az egyik tanár azt mondta a vádlottnak: „Hiszen tanár úr, Ön volt az aki legjobban hirdette ezeket a dolgokat.” Mire a tanár úr így felelt: „Ez igaz, de amikor az órának vége volt, akkor én az ajtóban megálltam, visszaneéztem a tanítványaimra, félrehajtottam a fejem és ebből a tanulók tudták, hogy én pont az ellenkezőjét gondoltam.

Osz posz: Szántó Jenő is. Amíg budai alelnök és előjáró volt, addig mindig ellenezte a templom felépítését; aztán lemondott s azt hirdette, hogy csak a pesti hitközséggel karöltve lehet a templomot felépíteni. Mikor a mult évi augusztusi közgyűlésen az előjáróság be-terjesztette a templomépítési javaslatot, akkor ellene szavazott, de a közgyűlési teremből kimenőben megállt az ajtóban, megrázta a fejét és ebből az összes közgyűlési tagok, a pesti hitközség és az egész magyar zsidóság tudta, hogy a lágymányosi templom felépítését ő teljes lelkéből kívánja és érte minden áldozatot meghozna...

Egy hír

Hire járja, hogy a pesti hitközség őszi választásai ellen az ellenzéki frontharcosok által benyújtott panasz folytán a kultuszminisztérium megsürgette a pesti községkerületnél a panasz tárgyalását. Lehet, hogy a hír igaz, nem tudjuk. De azt tudjuk, hogy a Führer és a kancellária nem fog ezen kétségbeesni. Esetleg még egy választás? Annyi baj legyen! Egyszerű dolog az, egyszerűbb a Kolombusz tojásánál.

A „Legyező” már kozmetikáz is

A „Legyező” az új esztendőben meglepetéssel szolgált olvasóinak: *Kozmetika*-rovatot nyitott. Érthető. Többokból is. Elvégre a „katasztrófális kitérések” idején nincs sürgősebb valami egy kis kozmetikánál. Így legalább a hitehagyó zsidó még a kitérés után is megtarthat

valamit a zsidóságból: ha egyebet nem, legalább a „Legyező” kozmetikai tanácsát. (Hogy e rovatnál különben kombinációba vétettek a mesummedek is, erre félreérthetetlenül utal a rovat egyetlen állandó hirdetője is.)

De úgy látszik, a „Legyező” nem csupán a hitehagyókat akarja kozmetikázni, hanem a hithűeket is. Erre utalnak eddigi kozmetikai cikkei is. Az egyikben a *fagyás* ellen kuruzsol, a másikban a *szörte-lenítésre* ad tanácsot. Az egyikre szükség van azoknál a hithűeknél, akik bizonyos *fagyosságot* mutatnak a „Legyező” legyezetéseivel szemben, a másikra pedig azoknál, akik vele szemben egy kicsit — *szőrösszívűeknek* mutatkoznak.

Hiába, ez a „Legyező”, nagyszerűen érti a dolgát.

Virágok Ráchel sírjáról

*Ti Ráchel szent porán fakadt
[virágok,
Imák között hadd nézzek én reátok!
Szememnek szépek és üdék azok,
Habár a szírmuk száraz, rég aszott.*

*Te szent virág a régi cédrustokban,
A Ráchel vágya benned lángra
[lobban...*

*A sír fölött kering a szenvedély,
Kinyílt, virult, a lelke zeng: regélj!*

*Ujjong a nyár, virágdíszét
[lehányja,
S a Fény sudár, nagy éjszemű*

*[leánya
Hajára hull a szirma, száll hava,
Megrészegült a lenge pálmafa.*

*Madár dalol, trillázik száz torok,
Megjöttek messziről a pásztorok,
S a nárdússillat, myrrha-ár tömény,
Hol Ráchel várva ring a fák tövén.*

*Az álmok és csodák hazája
[Szentföld,
Imák honában angyalkórus zeng
[fönt,*

*A képzelet játékot űz velem:
Jer, halhatatlan örök Szerelem!*

*Szíved porát befödte rég a sírhant,
Szemed varázsa mindenségre
[pillant,*

*Felolvad éjsötétben: egy Vele,
Ki hajnalfény, s a Lélek regele..
E. Lázár Franciska*

NEUWIRTH TESTVÉREK

órás és ékszerészek

Budapest, VI., Király-u 28. Tel.: 201-46.

Briliáns, arany és ezüst beváltás.

Saját műhely. Szombat és finnepnep zárva.

Briliáns ékszerek,
ezüst dísz tárgyak,
gyertyatartók, men-
órák és tórafelsze-
relések nagy válasz-
tékban

A Zsidó Élet

minden magyar zsidó lapja
Fizessen elő!

Sátoros ünnep

A Tóra parancsa szerint hét napon át sátrakban kell laknunk, mert Isten őseinket is sátrakban lakatta, amidőn kihozta őket Egyiptom orszagából. Bölseink magyarázatát keresik és adják is annak, hogy miért üljük össze a sátrak ünnepét, melynek jelentősége szorosan összefügg a kora tavasszal történt egyiptomi kivonulás nagyszerű eseményével. A magyarázat szerint a zsidóság a sátrak ősidőkben való ünneplésével mintegy kifejezésre juttatja rajongó istenszeretét, amely áldozni kíván a végtelen jóságért akkor is, amikor az őszi szél hideg fuvallata mindenki mást a szobák enyhe melegébe késztet.

A sátor a fölöttünk örökös isteni gondviselést szimbolizálja, hiszen egyes bölseink szerint, őseink sátra alatt nem a fából és más anyagokból rótt menedéket kell értenünk, hanem az isteni dicsőség fölöttünk virrasztó kegyelmét.

Az ünnepnek van még más neve is: chág heoszi, a betakarítás ünnepe. A földműveléssel, gazdálkodással foglalkozó őseink ősidőtájt gyűjtötték be egész évi verejtékes fáradságuk eredményét, gyümölcsét: az életet adó gabonát. És mint a szorgos gazda, aki elvégezte munkáját, melynek áldása egész évi szükségletét fedezi, örül a megtelt szérűnek és a megrakott hombárnak, úgy örvendett a zsidó ember szíve is, Isten áldását látva keze munkáján. Ebből következik Szukkósz ünnep harmadik neve: zómán szimchosz zénu, örömnök ideje. Ahhoz azonban, hogy ünnepünk teljessé váljék, nem elegendő a magunk öröme, hanem legszentebb erkölcsi kötelességünk, hogy egyes adakozással a szegények és szükségelődők keserves sorsát is örömteljessé változtassuk. A zsidó szív csak akkor örül, ha van, aki vele örüljön. (A sátoros ünnepről Josefus és Philo is úgy nyilatkoznak, mint a zsidóság egyik legnagyobb ünnepéről. A Jubileumok könyve (Rubin-féle kiad. 16. f.) szerint már Abraham és Jákob ősatyáink is megülték a sátoros ünnepet.)

Szukkósz ünnep örömet fokoztak a vízáldozatokkal kapcsolatos ünnepek. Ugyanis ezen az ünnepen — mint mondtuk — dönti el Isten, vajjon eső permetezze-e a gabonatermő ugart, avagy fonyasztó szárazságban eped el a szomjúhozó asztag. Ezért a bő esőzésért az ünnep mind a 7 napjának reggelén vízáldozatot mutatnak be Isten színe előtt. Az áldozáshoz szükséges vizet a Jeruzsálem mellett fakadó Siloach-forrásból merítették. Ezzel kapcsolatban az ünnep első napjának kimenetelkor papok és leviták fáklás mutatóványokkal, táncal és énekkel egybekötött nagy mulatságot rendeztek (szimchász besz. hássóévo). A férfiak, a szentélynek számukra fenntartott előcsarnokban, — melyet e célra jóelőre berendeztek — foglaltak helyet, míg a nőknek a

szentély falából kiálló párkányzaton róttak emelvényre az alkalomra. Ötven rófnyi magas négykarú aranygyertyatartók vakító fáklafénye ragyogta be az ünnepség színlétyét, de a hatalmas sugárzózn egész Jeruzsálemet is fénylen árasztotta el. A gyertyatartókat, melyeket a főpap byssus palástjának foszlányából font kánóccal láttak el, létrákon állva a szolgálatot teljesítő fiatal papok táplálták olajjal.

Az éjszakát rajongó lelkesedésben, ihletett hangulatban, böles tanítások, vallásos énekek, dicsőhimnuszok éneklésével virrasztótták végig. A hajnal pirkadását a amely egyben jeladás volt az áldozathoz szükséges víz merítésére is. Utána a tömeg megindult a keleti kapu felé, hol újabb kürtszóra a szentek szentélye felé fordult, hogy alázatos szívvel hajjon térdre az isteni mindenhatóság fenségese színe előtt. (A vízáldozat igen régi lehet, melynek nyomát magában a Szentírásban is látjuk. Sám. I. 7. 6. u. o. II. 23, 16.)

A haldokló visszatér...

A betegszoba óráján ólmos lassúsággal mászik előre a mutató. Ijedt, várakozó, rettegésteljes csend megéri-e a reggelt? És... jaj.. mikor már lesz reggel! A virrasztó családtagok, ápolók testén halkán átremeg az álmatlan éjszaka hideg-lős borzongása. Az után, a szanatórium előtt, tompán közeledő és elhalkulón távolbavészó berregésszel suhan el egy autó. Azután megint süket csend.

A beteg nyugtalan. Dobálja magát az ágyon. Fiatal, lázban égő, lesodányodott arcán valami még magyarázhatatlan izgalom. Valami vágyódás, félelem, ami túl betegségen, szenvedésen zaklatja a már már tovaszállni készülő lelket.

Most felébred a hagymázos félálomból. Szemébe keményebb, öntudatosabb csillogás költözik. Ami eddig a lázálom fantáziája volt, most a visszatérő öntudat akaratává válik. Hirtelen, halkán,

megszólal. Ha már nem leszek, szeretnék az apám mellett pihenni... ott — mondja.

A hozzátartozók megértik. És megindul az élet gépezete, hogy teljesítse az elmulás utolsó kívánságát. Cseng a telefon a barát lakásán és cseng az árvaház irodájában. Reggeledik már. Riasztó ver a hatalmas vállalat elnökének vilájában. A nagybeteg legjobb barátjának otthonába. Az utolsónak a rabbi kapja meg a sürgető hírvást.

Már együtt vannak a betegszobában. A hozzátartozók, a tanuk, a pap. Együtt vannak, hogy visszasegítsék a haldoklót abba a közönségbe, melyet elhagyott és amelyben szülei és minden őse életét ismeresztáltak. Még annak a vallásnak papnak hiányzik, mely magához kapcsolta. De erre már nincs idő, a percek mulnak és csak percek vannak már hátra. Előkerül a szanatórium egyik orvosa és egyik alkalmazotta, a másik valláshoz tartoznak és ők helyettesítik a másik vallás papját. Előttük jelenti ki a haldokló szilárd hangon, hogy visszasa akar térni ősei hitéhez. A rabbi visszafogadja a visszatérőt, aki kimerülten, de megbékélten dől vissza párnáira. Felkel a nap, de melegét már nem érzi, sugarát már nem fogadja az arc, melyre ráborította fehér maszkját az Elmulás.

Reggel lesz. Pap, tanuk, hozzátartozók elmennek. A halott egyedül marad. És elindul a gyá mellől egy legenda a vagyonsól, mely az árváknak jut. Egy legenda, mely szép, megható, szívet melegítő, de — csak legenda.

Az IMIT évkönyve

Az IMIT évkönyvének megjelenése évről-évre ünnepnapja a magyar zsidó kulturának. Öröm olvasni, mint beszámoló, melyből látjuk, hogy a zsidóság reprezentatív kulturális testülete Wertheimer Adolf elnök és Dr Szemere Samu igazgató kiváló irányítása mellett az elmúlt évben is alkotott. Hatott és munkálkodott, de ünnepnapja tartalmánál fogva is, mely kiváló írók, tudósok és publicisták munkáinak egész sorával gazdagítja a magyar-zsidó irodalmat.

Igy van ez ebben az évben is. A 374 oldalas vaskos kötet gazdag tartalmánál minden egyes értékes közleményéről lehetetlen megemlékeznünk, azok tehát, melyeket külön kiemelünk, nem a mellőzöttek értékét becsülik alá, hanem a kiváló köztől a legkiválóbbakat állítják rangjuk helyére. Heller Bernát tanulmánya Zuz Lipótról, az ötven esztendővel ezelőtt elhunyt

Az Országos

IZRAELITA PATRONÁZS Egyesület

szociális gondozó munkájával az elhagyott zsidó gyermekek és családok százait oltalmazza.

M e g é r d e m l i ,
 hogy

ÜNNEPI ADOMÁNYAIBÓL

neki is juttasson.

VIII., Nagyfuváros-u. 4. Tel.: 1-406-03.

nagy zsidó tudósról, hitszónokról, pedagógról, a zsidóság jelenkori tudományának megalapítójáról, méltó reprezentációjának a széleskörű tudásnak és ragyogó stílusművészetnek, mely ennek a nagy értékünknek minden leírt sorát jellemzi. Richtmann Mózes Mendelssohn Mózes, a nagy zsidó filozófust, akit a zsidóság soraiból oly sokat támadtak és oly sokan értettek félre, mint a zsidóság védelmezőjét állítja élénk. Hatvány Bertalan báró, „Konfuciusztól Nehemiásig” című tanulmányában arra mutat rá, hogy a filozófia születésének klasszikus korában Kinában és Indiában keletkező filozófiai rendszerek Konfucius és Buddha rendszerei milyen megdöbbentő hasonlóságokat mutatnak a zsidó kortársak, Ezékiel, a második Ezsajas, Ezra és Nehemia egyes elgondolásaival. Komlós Aladár Ormódi Bertalannak, az első magyar zsidó költőnek állít emléket születésének százéves fordulójára alkalmából. Szemere Samu pedig Palágyi Lajosnak, a nagy költőnek síremlékfelavatásakor elmondott beszédét közli, végül Groszmann Zsigmond Mezei Mórról és koráról, a zsidóság magyarosodásának és polgárosodásának koráról írt tanulmányt.

Löwinger Sámuel, Somlyó Zoltán, Weisz Pál, Pollák Miksa, Csermely Gyula, Steiner Lenke, Weisz Márton, Holló Jenő, Kohlbach Bertalan, Grünwald Fülöp szerepelnek még az Évkönyv szerzői sorában, a hivatalos közlemények élén pedig Wertheimer Adolfnak közgyűlési elnöki megnyitójára emelendő ki a kötet tartalmából, melynek szerkesztése dr. Szemere Samu hozzáértő munkája.

A temetőn át ősz szél suhant . . .

*A temetőn át őszi szél suhant.
És megremegtek a hercadt füvek,
Miket növesztett nyár szakán a*
[hant.

*Halkan susog a hűvös üzenet:
„Nektek már mindegy, hogy elmúlt
[a nyár,
Hogy itt az ősz és várjuk a telet.*

*„Nem éreztek már se gyöngyört se
[kint,
A semmiségbe olvadt öntudat
A földesillagra békülten tekint.”*

*„De min nem győz se élet, se halál:
A szeretet, ez ősi, szent erő
A kedvesekhez csak visszatalál.”*

*„S megtört szívükbe új reményt
[sugall,
És magra-varán barázdába fordul
Gyémántekéjén a lélekugar.”*

*Sírhalmotoknál áll vén fiatalok,
Fáradt szívüknek újult dobbanást
És lelkének hitet sugalljatok!*

KATONA FERENC

Zsidó Történeti Képek

ÖSSZEÁLLITOTTA: RÉTI SÁNDOR

VII.

Harc a cordovai rabbiságért (975-körül)

R. Ábrahám Ibn Daud:
„Széfer Hakkabala” c. könyvéből

Rabbi Mose tanítványainak egyike volt R. Jozef ben Jicchák ben Szatanasz, kit ben Abiturnak neveztek. Ő fordította le a Talmudot Alhakem kalifa számára arabul. Nagy tudásával és tekintélyével odahatott, hogy R. Chanoch ellen nagy ellenzékét szervezett, aki különben atyja révén a rabbi tisztséget örökölte.

A közösségben R. Chisdai ibn Saprut halála után a nagy ellentét csak kieleződött. Ugyanis amíg Chisdái ibn Saprut élt, addig senki sem merle felemelni hangját R. Chanoch ellen. De ettől kezdve mindennap Cordovából Al Zaharba, a királyi székhelyre 700 főből álló zsidó tömeg vonult fel pompásan feldíszített kocsikon, drága ruhákban, fejükön turbánnal — egész mohamedán szokás szerint. Elűkben a rabbi haladt. Egy másik csoport Ben Szátánással vonult fel. Mindkét párt felvonulásának célja a kalifa kezébe elnyerése volt. A két párt közül Ben Szatanasz pártja lett a vesztes. A másik párt rabbija Szatanaszt átkokkal sújtotta.

A száműzött most a királyhoz fordult, aki azt felelte neki: „Ha az izmaeliták (mohamedánok) engem így megszegényítették volna, mint téged a zsidók, akkor már én réges-régen elfehagytam volna őket. Te is intézd dolgaiddat úgy, hogy elhagyd őket”. Ben Szatanasz így is tett és Benabába ment. Itt találta a Fezből származó R. Sámuel Hakohén ben Jozsái, aki tekintettel R. Chanoch által kibocsájtott átkokra, nem akart Ben Szatanással beszélni. Ő most azért megharagudott rá és írt neki egy hosszú levelet arabul, amelybe meglehetősen sok hiba csúszott be. R. Samuél Hakohén válaszolt levelére, melyben — szelíd, finom hangon ugyan — de rámutatott tévedéseire. Ekkor Ben Szatanasz hajóra akart szállni, hogy Rabbon Hai gaonhoz menjen, abban a reményben, hogy ő szívesen fogja fogadni. Azt beszélte, hogy a gaon haragudott a nyugati fortélyos rabbikra, mert ezek a babiloniai főiskolák jövedelmét csökkentették. Csökkent a hallgatók száma — és ezzel a főiskola jelentékenyen elszegényedett. Azonban R. Hai már előre jelezte neki, hogy ne forduljon hozzá, mert ő is „figyelembe veszi a rabbi határozatát.” Ekkor Damaszkusz felé vette útját, ahol később meg is halt.

Eközben pedig az ellenzéki párt, Ben Szatanasz társai elszegényedtek, tekintélyüket majdnem elvesztették. Köztük volt két kereskedő, a selyemkereskedő Jákob Ibn Gau és öccse József. A király miniszteréhez jöttek, kinek Tarragona vidéké állott felügyelete alatt. Ide igyekezett egy arab küldöttség is Tarragonából 2000 aranyforint értékű aranylomb ajándékkal, hogy az ottmüködő tisztviselőket bepanaszolja. Amikor elkezdtek sérelmeiket előadni, a király minisztere parancsot adott a küldöttség elzárására. A palota kijáratánál sok nyílás, rés volt és ezek egyikébe hullott a 2000 aranyforint értékű lomb. D a nagy kiabálás közepette elvesztették az aranyat, ordításukra senki sem figyelt. Nemsokára utánuk jött a palotába a két testvér: Jákob Ibn Gau és József

Ibn Gau. Ők találták meg az aranylombot. Ezzel hazamentek s azon gondolkodtak, hogy mit csináljanak. Elhatározták, hogy ajándék formájában visszaviszik az udvarba, nehogy ellenségeik ezuttal szegyenbe hozák őket és a király is — úgy vélték — szívesen veszi a tekintélyes ajándékot. A két testvér különben arról volt híres, hogy olyan drága selyemanyagot és olyan pompás zászlókat tudtak készíteni, mint senki más Spanyolországban. Tehát ajándékuik hozták az aranyat Hishám kalifának és Almansur nagyvezérnek. Ez utóbbi volt valójában az uralkodó, mert Hishám kalifa nagykörűsége még nem érte el. Így Jákob Ibn Gau elnyerte a nagyvezér kegyét, aki okiratot állított ki arról, hogy Segelmassa és Duero között ő lett a zsidó közösségek (hitközösségek) legfőbb bírója. Joga volt e tisztségeket másalad betölteni, vagy másokat e tisztségektől megfosztani. Adókat emelhetett, vagy csökkenthetett belátása szerint. 18 tagú bársony és selyembe öltözött alabárdos testőrrel volt körülveve, ezek útjába mindenholva elkísérték. A cordovai hitközösség vénei, apraja és nagyja egybegyűltek. Elismerték fejedelmi méltóságát. Hódolatul jelül okiratot nyújtottak át neki, melyben ez állt: „Kegeységjél uralkodni rajtunk, úgysszintén majdan a Te fiad és unokaid!” Természetes mindenki elismerte hatalmas, szinte királyi tekintélyét. Most azt üzentette R. Chanochnak, ha elítéli az ő pártjának tagjait, akkor ezező nélküli csónakban tengerre fogja üzeni. És most ime Ben Szatanasz korábbi ellenfelei mind Jákob Ibn Gau pártjához tértek vissza. Levelet írtak Ben Szatanasznak, hogy csak térjen vissza Cordovába. R. Chanochot lemondatták és őt teszik meg a közösség rabbijává. Ben Szatanasz válaszában elhátrította magáról e nagy tisztséget, sőt elismerte, hogy a zsidók között nincsen olyan nagy ember, mint R. Chanoch, még a babiloniai főiskolán sincs hozzá hasonló.

Egy évvel a fejedelmi méltóság elnyerése után a nagyvezér Almansur Ibn Gau börtönbe vetette, mert nem kapott olyan ajándékot, amilyet remélt. Amikor már Ibn Gau egy évig ült a börtönben, éppen egy nagy ünnepség után, Hishám kalifa a börtön előtt ment el. Ibn Gau látta ott ülni. A kalifa a börtönbüntetés oka után kérdezősködött. Mikor megtudta, hogy a kevés ajándék miatt történt mindez, rögtön szabadon bocsájtotta és méltóságába visszaültette. A tekintélyén azonban már csorba esett. A régii nem pótolhatta az új. Ha Ibn Szatanasz akármilyen nemes büszkeséggel is utasította vissza a felkínált rabbi tisztséget, R. Chanochot mégsem ismerték el többé Cordova rabbijának addig míg Ibn Gau élt. Mikor Jákob Ibn Gau halálának hírért hozta R. Chanoch egyik veje, R. Chanoch, a jámbor férfiú zokogó sírásban tört ki. A veje azt mondta: Azt hittem, jó hírt hozok Neked, és Te ellenséged barátjának mutatkozol. — Én sírok és jajgatok — felelte R. Chanoch — mind a szegények miatt, kik a meghalt asztalánál ettek, mit esznek ezek majd holnap? R. Chanoch ugyanis nem támogathatta őket, mert semmi vagyona nem volt. Sem tanításból, sem tisztségéből hasznot nem akart húzni, igen szűkös, szegényes és fenkölt életet élt. R. Chanoch 4775-ben (polgári időszámítás szerint 1015-ben) halt meg, 13 évvel később, mint az utolsó gaon: Rabbon Hais.

Felolvas szerkesztő és kiadó:

KECSKEMÉTI VILMOS

Springer nyomda Bethlen Gábor u. 33.